

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitettlu asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Dissertatiune despre bubatu séu varsatu (fine). — Romanii la Plevn'a, dissertatiune insinuata la adunarea generale a XIX-a a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu tienuta la 7—9 Augustu n. 1880 la Turd'a, de dr. A. P. Alessi (fine). — Regulamentulu sectiuniloru scientifique etc. — Procesu verbalu alu siedintiei comitetului din 2 Decembre n. 1880. — Procesu verbalu alu siedintiei comitetului din 7 Decembre n. 1880. — Procesu verbalu alu siedintiei extraordinarie a comitetului dela 10 Dec. 1880. — Date statistice din capital'a Romaniei. — Anuntiu.

Dissertatiune.

(Urmare si fine).

II. Descrierea altuiei.

Tóte silintiele din timpurile primitive, intreprinse pentru estirparea epidemiei varsatului au fostu desierte. Calugarii si preotii au respanditu fain'a, — cà çeriulu pedepsese cu acestu morbu pe genulu omenescu, st tocma pentru aceea nici nu se póte inpedecá prin puterea omenésca. Nepasare a domnitu preste totu; sciintiele nu s'au cultivatu; naturalistii in gènere au fostu persecutati. La inceputu au crediutu cà infectarea se póte delaturá prin deosebite medicamente esterióre, de cari s'au si folositu, crediendu cà contagiulu intra in organismu prin pele.

In fine observandu omenimea, cà la ivirea bubatului se receru 2 cause: adeca contagiulu si inclinatiunea corpului, au dedusu acea urmare, cà numai prin dóue conditiumi se póte cascigá mantuintia: ori a inpedeca infectarea de contagiu, ori a nimici inclinatiunea individuale spre elu.

Pentru inpedecarea infectarei s'a ordínatu separarea morbosiloru sub controla politiana. S'au ridicatu case si carantine pe sém'a bolnaviloru. In jurulu locurilor infectate au pusu cordóne de armata. Locuintiele le-au insemnatu cu tabele de precautiune. Cadavrele le-au inmormmentatu mai de tempuriu. Locuintiele din preuna cu obiectele din jurulu bolnaviloru s'au desinfectatu cu *chlor*. Inse tóte stradaniele n'au satisfacutu asteptarei. Asiá dara n'au remasu alta, decâtu a descoperi unu remediu, care se nimicésca ori se micșioredie inclinatiunea organismului.

Eventualitatea, care la inventiunile si esperientiele medice jóca asiá rola insemnata, au datu si aici ajutorulu necesariu.

S'au facutu aceea observare admirabile, cà varsatulu decurge mai favoritoriu, nu este asiá periculosu si cà in cele mai multe casuri remane localisatu, deca con-

tagiulu va intra in corpu prin o rana simpla de taliatura séu impunsetura, cà atunci, càndu infectarea au devenitu fara veste si fara observare din aerulu infectatu.

Numerósele esperentie au nascutu ide'a de a inlocui intemplantia pe o cale artificiósa. Cu acésta se incepe altuiera cu varsatu de omu (*Inoculatio*).

In Asi'a au fostu de multu cunoscuta inoculati'a. Chinesii in 1014 au exercitatu altuiera in modu fórte caracteristicu. Limf'a varsatului au pus-o in nàri, pe scame de bumbacu (vatta) cu moschus si cu camforu la olalta, cà asiá se influintiedie prin inhalatiune.

In Indi'a s'au indeplinitu prin anumite persóne, cari se numéu „*thekadar*“. De aici s'a estinsu in Syri'a, Asi'a mica, in Caucasu si in alte tienuturi, unde se aplicase mai cu séma la secsulu femeiescu, cu scopu de a scuti de semnele visibile pe fetele frumóse, cari dupa cum se scie, formau pentru haremurile turciloru marfa de vendutu.

Inoculati'a au fostu introdusa si in Afric'a, cu deosebire in Abyssini'a, unde cu mari pompe s'au dusu in deplinire.

In Itali'a sub ponteficele Grigorie alu XIII-lea s'au exercitatu popularminte. Prin o muiere cerchesa s'au introdusu si in Constantinopole, unde multi crestini, armeni si greci au fostu altuiti, inse nice unu Turcu nu.

Cu tóte acestea, altuiera au ajunsu la cunostinti'a mediciloru numai in anulu 1713 prin mediculu Timoni din Greci'a si mai cu séma prin soci'a reprezentantelului anglesu dela Port'a otomana cu numele lady Montague, care in 1729 si-a altuitu o prunca in Londr'a.

In 1721 totu acolo, s'au probatu cu succesu altuiera pe 7 persóne dejudecate la mórte.

Convingénduse despre rezultatulu favoritoriu, mai multi medici au vorbitu si au scrisu despre actulu altuiei.

Dupa-ce si regele George I 'si-au altuitu pruncii, numai decâtu s'au probatu altuiera la mai multe mii de persóne si s'au observatu, cà cele mai multe dintre acestea s'au bolnavitu usioru si abia au muritu $2\frac{1}{6}$; candu

varsatulu adevratu a rapitu mai multu de càtu 14%. E de miratu inse, cà n'au fostu destulu de precauti la aceea inpregiurare, cà prin atingerea altuitoru cu cei nealtuiti s'au datu cea mai buna ocasiune de infectare.

La acèsta neprecautiune se atribuie infricosiat'a epidemia din Londr'a la 1723, in urm'a careia inoculat'i'a s'au opritu de totu prin actu parlamentariu.

De atunci pàna in anulu 1783 s'a vorbitu fòrte puçinu despre inoculatie. Pe acelu tempu in Americ'a nordica s'au ivitu o epidemia de varsatu fòrte periculòsa, toti cari s'au bolnavitu au si muritu. Trist'a intemplantare au datu indemn de a se face éra-si experimentu cu inoculati'a. Spre acestu scopu au infiintiatu institute de altuire, publice si singurateice.

Altuirea nu s'au continuatu mai multu cu materie dela persònele bolnave, ci cu limf'a besiciloru devenite prin maiestrie. Cu method'a amintita rezultatulu au remasu numai localu si simptome de infectare universale nu s'au ivitu. De aici incolò dintre 1 mîie altuiti au muritu numai 8 insi.

Scirea imbucuratòre a nascutu in Angli'a ide'a de a se face probe din nou, cari pe langa metod'a modificata a reusitu fòrte favoritòre asiá, încàtu inoculati'a cu varsatu s'a sustinutu aici, inca si dupa intrarea in folosintia a vaccinarei, pàna la la 1840, càndu apoi prin o decisiune parlamentara s'au opritu de totu. Esemplulu Angliei l'au urmatu cele mai multe staturi europene. Estinderea altuirei a fostu spriginita si prin aceea, cà Domnitorii au primitu-o atàtu pentru ei insii, càtu si pentru familiile loru.

In Ungari'a cu altuirea s'a ocupatu mai antaiu Dr. Raimund in Eperjes la anulu 1720. In cele mai multe parti ale tieri abia au sciutu ceva despre densa, pàna in 1798, càndu protomediculu Gabrielu Veza a recomandat prin unu circulariu din 19 Septembrie opulu lui Bernard Faust „Libellus sanitatis tuendae elementa complectens“ ex 1796 Leipzig“, in care s'au facutu amintire si despre inoculatia.

Pe càtu au fostu de salutaria altuirea la cei bogati, cu atàtu au crescutu periclu mai tare la poporulu saracu, fiindu-cà acesta nu s'au aflatu in aceea stare, cà se se póta altui in tempulu cuvenitu.

De aici se deduce, cà dela estinderea inoculatiei, conspectele de mortalitate din Londr'a au aratatu crescere in numerulu mortiloru de varsatu. Inainte de inoculatia au muritu totu alu 14-lea individu, dupa aceea totu alu 10-a.

Heberden au doveditu cu date statistice, cà in Angli'a dupa inoculatia au crescutu numerulu reposatiloru cu $\frac{1}{10}$ parte.

Nu este mirare dara, cà insii adeptii inoculatiei cu inceputu a balansá in pareri. Sub astfelu de inpregiurari critice si-a comunicatu Jenner — creatorele vaccinarei, — parerea sa asupra altuirei cu varsatu dela vaci, in opulu seu propriu „An Inquiry in to the causes and effects of the Variolae vaccinae“ 1798.

Jenner Eduard s'a nascutu la 1749 in Berkeley, tienutulu Gloucester. Dupa absolvirea stiintieloru sco-

lastice, cà medicinistu a ajunsu la unu chirurgu in Sodbury. Aici a intielesu dela o muiere, cà dens'a a fostu totu scutita de ból'a varsatului si acèsta inpregiurare are de a-o multiami esanthemeloru de varsatu capatate cu ocasiunea mulgerei vaciloru. Informatiunea laica Jenner si-a pastratuo in memoria. In etate de 20 ani a devenitu discipolulu vestitului John Hunter in Londr'a. Dupa 2 ani s'a reintorsu in patri'a sa, unde cà medicu in functiune s'a ocupatu si cu altuirea. Aici a aflatu mai multi individi, la cari de si n'au jacutu de varsatu, altuirea a remasu fara succesu.

Cercandu caus'a a descoperitu, cà acesti ómeni au patimitu de varsatulu transformatu de pe pulp'a vaciloru.

Renunitulu medicu anglesu, observandu cà varsatulu dela vaci forméza o bolnavire cu multu mai moderata, decàtu cea devenita din altuirea bubatului adevratu si cà besicile remanu numai locale pe manuri, fàra de a se estinde si pe alte parti ale trupului — in spiritulu seu inaltu s'au nascutu ide'a, cà se faca experimente cu altuirea varsatului dela vaci (vaccinatio).

Jenner 'si a inceputu incercarile la a. 1775. Causele pentru cari s'a amanatu publicarea incercariloru sale, dau dovedi eclatante, cà stradani'a lui in acèsta privintia nu numai cà n'a fostu spriginita, ci in cele mai multe locuri s'a intalnit cu antipatia nespusa.

La 14 Maiu 1796 au vaccinat cu succesu din materi'a besiciloru ivite pe man'a unei fetitiei mulgatóre, pe unu pruncu de 8 ani. Spre asigurarea convingereii au facutu si contra-prob'a asupra pruncului; in deosebite tempuri l'au inoculatu si totudéuna au fostu fàra efeptu.

Prin probele amintite s'au adeveritu asigurarea pruncului contra varsatului. Memorat'a descriere a lui Jenner au causatu mare sensatiune. Cu unu anu mai tardiu acèsta descriere s'a tradusu in limb'a germana, la 1800 si in alte limbi. Nou'a scire despre inventiunea mare s'a latitu in scurtu tempu in statele civilisate.

Este de notatu, cà influinti'a de scutire a varsatului dela vaci, a fostu cunoscuta inca inainte de scrierea lui Jenner, atàtu in Angli'a càtu si in alte tieri. S'au facutu si probe, dintre cari unele s'au si publicatu. Pe langa tóte acestea inse, descoperirea influintiei de scutire a vaccinarei se atribuie lui Jenner. Chouland cu totu dreptulu amintesce in biografi'a lui Jenner cà: de si cugetulu primu n'a venitu dela dinsulu, totusi au fostu asia de audace si constantu, încàtu a statu facia cu tóte greutatile si inpedecarile ivite; si-au jertfitu tempulu si averea in acèsta discussiune atàtu de insemnata pentru omenime.

Precum tóte inventiunile nóue, asia si vaccinarea a progresatu fòrte cu greu. Medicii, cari facéu specule insemnate cu inoculati'a, si-au vediatu periclitatu modulu de càscigu prin vaccinare. Invidi'a invatitiloru a disputatu renumele scientificu alu lui Jenner. Contrarii lui au latitu faim'a intre ómeni, cà prin altuire cu materi'a dela animale se póte animalisa genulu omenescu. Mediculu anglesu Moseley in stupiditatea lui a mersu si mai departe. A aratatu unu pruncu vaccinat, care avé esantem'a

scrofuloasa pe frunte, ce o au primitu cá semnu pentru desvoltarea córnloru. Pe langa tóte invidiele malitióse, Jenner a privitu cu mare placere estinderea inventiunei sale in tóte partile lumei pàna la mórtea sa din 1823.

Cá recompensare a primitu mai multe recunoscintie, premii si onoruri.

Parlamentulu anglesu in 1802 iau votatu 10.000 librè sterline; cu 5 ani dupa aceea 20.000. Societatea flotei englese si cea medica din Londr'a iau facutu moneta de suvenire.

Angli'a inca in anulu 1798 au ridicatu institutu publicu pentru vaccinare fara cheltuiéla. Medicii renumiti pr: Abernethy, Denman, Brown, Baillie si altii au lucratu cu cea mai mare diligentia pentru introducerea vaccinarii. Totu prin medicii englesi s'a estinsu in Macao, in Chin'a si Jav'a.

In Franci'a s'a inceputu la 1800.

Aici s'a straduitu cu deosebire preotimea pentru estinderea vaccinarii. Episcopulu din Orleans in unu circulariu alu seu amintise: cá acceptarea vaccinarii este obligamentu religiosu. Dupa acésta in scurtu tempu asia s'a estinsu, încàtu in 1808 si 1809 numai in Franci'a s'au vaccinatu la 800.000 persóne. Din Franci'a s'au latitu in Spani'a.

In Itali'a Ludovicu Sacco 'si-a castigatu renume prin vaccinare. Elu in o ciurda de vaci au descoperitu la a. 1800 varsatu curatu de vaci; mai antaiu s'au vaccinatu insu-si pe sine. Prin vaccinare 'ia succesu a inpedeca epidemi'a de varsatu ce dominá atunci in Itali'a. Amintit'a intemplantare favorabile a trasu atentiunea statului si a infintiatu unu institutu de vaccinare. Conducerea acestuia o a concrediutu lui Sacco si in tempu de 8 ani s'a estinsu in tóta Itali'a.

Totu prin protectiunea statului a fostu primita si in Dani'a.

In Rusi'a pàna in 1810 s'au vaccinatu aprópe la unu milionu de persóne.

Pentru vaccinare a lucratu mai multu de Carro in Vien'a. Dela 1799 s'au introdusu in tóte tierile austriace, de aici au trecut in Turci'a, preste Bagdad in Indi'a orientale si mai tardiu in Ceylon.

In Berolin a desvoltatu mare activitate pentru vaccinare: Zenker, Heim si Hufeland si cu deosebire acestu din urma in colónele jurnalului seu din 1799.

Dupa comunicatele lui de Carro din Vien'a 'si au datu silinti'a si medicii din Ungari'a pentru latirea noiei inventiuni.

Dr. Franciscus Bene, prof. si rectoru dela universitatea din Pest'a, au fostu celu de antaiu, care s'au ocupatu mai profundu cu vaccinare.

La 12 Aprile 1803 protomediculu Franciscu Schram au fostu concrediutu din partea statului cu elaborarea unui planu pentru introducerea vaccinarii in Ungari'a. Planulu acela s'a si dusu in deplinire la 13 Martie 1804 prin infintiarea de 6 statii principale de altuire: Bud'a, Pest'a, Posion, Zagrabia, Cassa si Gyula.

Cá directori ai statiunilor au functionatu protomedicii si fisicii, cari au supraveghiatu altuirea si s'au

ingrigitu pentru sustinerea materiei de lipsa. Totdeodata s'a tiparitu si-o instructiune populare pe sém'a mediciloru de altuire. Vaccinarea s'au inceputu in resiedintiele comitatelor, la care au fostu de facia v: comitele, mai multi amploiatu, assesorii si preotii locali. Actulu vaccinarii s'a ispravitu prin fisiculu comitatului, in presentia chirurghiloru si a mediciloru privati. Totu in presentia acestor'a s'a tienutu si revisiune in a 3—7—10 si a 14-a di, cá se se convinga atatu despre rezultatulu altuirei, precum si despre luarea materiei si alte simptome intrevenite, cari cu punctualitate s'au notatu in protocolu.

Din centrulu comitatelor a fostu transpusa vaccinarea in cercurile chirurghiloru si de acolo in tóte comunele.

Despre preferirea vaccinarii facia de ceealalta metoda de altuire, s'au scrisu la parochii comunali si epistole instructive, cari le-au inpartitu intre poporeni si le-au esplicatu nou'a inventiune si rezultatulu ei favoritoriu.

Statulu Ungariei a esmisu la 1813 unu regulamentu in privinti'a vaccinarii, in alu carui intielesu s'au constituitu o comisiune centrale sub presidiulu protomediculu, si mai multe comisiuni filiale sub presidiulu mediciloru dela comitate si alu celoru de orasie.

Fundamentulu acestui regulamentu a fostu numai reinnoirea planului de vaccinare din 1804, ale carui decisiuni suntu in valóre inca si astadi.

III. *Influentia de scutire a vaccinarii.*

In tempurile de antaiu s'au asteptatu dela vaccinare, cá acea se dea scutire absoluta in totu decursulu vietiei. Contrarii numai sub astfelu de conditiune au voitu a-o acceptá.

Partinitorii in fantasi'a loru au mersu prea departe, pentru cá au crediutu siguru in scutirea absoluta. In acestu intielesu s'a vorbitu despre vaccinare in cele mai multe scrieri din 1801. Intre acestea una au si purtatu titul'a: „Varsatulu este estermnatu. „Intr' adeveru fórte naiva pesupunere.

N'au cugetatu la acea inpregiurare, cá contra morburiloru epidemico-contagióse nu esista scutirea absoluta si cá fiacare casu de bolnavire atárna directe dela inclinatiunea individuale facia de miasme.

Asia se vede cá au uitatu, cumca presupunerea loru este nelogica, — asteptandu scutire neconditionata dela vaccinare, cându acea nice prin altuire cu varsatu adeveratu nu s'au pututu esopera asia, dupa cum s'au fostu asteptatu.

Fiindu-cá din caus'a infricosiateloru epidemii de varsatu, ivite dela resbelulu Franco-Germanu incóce, s'a aflatu de lipsa altuirea, aceea s'au si discutatú mai in tóte adunarile si foile medicinale.

In congresulu internationale din Vien'a tienutu in 1874 a formatu obiectulu celu mai interesantu de discussiune. In acésta adunare si-au datu parerile si observatiunile toti reprezentantii autoritatiloru, atatu partinitorii cátu si contrarii vaccinarii.

Voindu a judeca asupra altuirei, opiniunea se póte resumá numai in modulu urmatoriu:

1. Scutirea séu apararea de morbu prin vaccinare nici in presente nici mai înainte n'a fostu absoluta, dara totu-si 'i atátu de puternica, cá in anii primi se scutésc pe vaccinati de infectare, apoi din intemplantare de s'ar si infecta, acésta póte modifica si scurta decurgerea morbului, urmarile si periclulu de viétia se le reduca la minimum.

2. Cu câtu au trecutu mai lungu tempu dela vaccinare, pre atáta e mai mica puterea de aparare, faéca de infectare si de periclu.

Punctu I. se póte dovedi pe cale directa si indirecta, din statistic'a literaturii bubatului.

Dovedirea indirecta o dau experimentele cu inoculati'a bubatului si incercarile de infectare cu voia, duse indeplinire dupa vaccinare.

Contradicerea, cá modulu amintitu n'aru fi destulu de puternicu, cá se invinga influinti'a inclinatiunei individuale, este de respinsu, — pentru cá istori'a inoculatiiei arata destulu de claru, cá cea mai mare parte a omenimei este susceptibile in privinti'a infectarei contagiuului. Dupa Rosenstein numai 5%_o au imunitate de contagiu.

Medicii nu s'a indestulitu numai cu probele inoculative, aplicate asupra persóneloru destinate spre acestu scopu, ci au intrebuintiatu si alte experimente de infectare.

Pe respectivii -- iau asediatu intr'o locuintia si intr'unu patu cu bolnavii de varsatu, 'i au inbracatu cu vestmintele lor, fara de a se ivi cea mai mica infectare. Asemenea experimente de controla s'au facutu in tóte tierile. La 1804 in institutul de altuire alu lui Pearson in Londr'a, 60 persóne au fostu probate in modulu amintitu, totu cu acelasi resultatu. In anii primi ai seculului presentu 5000 persóne au fostu espuse contra-probei. In Vien'a de Carro si Petru Frank s'au convinsu despre influinti'a aparatóre a vaccinarii.

Thouret, direttorele, scólei medicinale din Paris, in reportulu seu din 20 Octobre 1800, esmisu in numele comisiunii esaminatóre de altuire, vorbesce despre celu mai bunu resultatu observatu la 150 vaccinati, dintre cari 19 insi la 2—3 luni dupa vaccinare au fostu inoculati, fara de a se infecta.

In Milano 1802, in presentia jurisdictiunei civile s'a facutu contra-proba in deosebite tempuri la 73 vaccinati — cu celu mai bunu succesu. Dovedirea directa despre influinti'a de aparare a vaccinarii este:

a) Scaderea numerului de mortalitate a varsatului in genere.

b) Scutirea de varsatu a vaccinatiloru si in casu de bolnavire, mai mica mortalitate, in proportiune cu nevaccinatiei.

c) Stirpirea epidemieloru de varsatu, déca toti cei cari au inclinatiune, suntu vaccinati. Dupa cum am amintitu, Sacco are merite fórté considerabile prin aceea, cáci s'a nisuitu se stirpeze epidemiele bubatului prin vaccinare.

Elu a ordínatu vaccinare generale si altuindu 500 persóne, dintre acelea s'au bolnavitu numai 11, pré probabilu, cá si acele înainte de vaccinare au fostu infectate.

IV. Modalitatea Vaccinarii.

Mai naturala modalitate de altuire, fara indoiala ar' fi altuirea directa din materi'a varsatului de sine ivitu pe pulp'a vaciloru, pentru-cá numai acésta a datu dovedi de aparare contra bubatului; la tranpunerea limfei dela unu omu la altulu ne-au silitu lips'a, fiindu-cá fórté a rareori s'a pututu afla varsatu de vaci la tempulu cuvenitu si atátu mai cu greu in stadiulu recerutu pentru posibilitatea transaltuirei. Cu limf'a humanisata totu asemenea efeptu s'a produsu, cá si cu cea dela vaci, de aici urmédia, cá medicii au fostu indreptatiti a deduce insusiri egale la ambele limfe.

Jenner in scrisorile sale a fostu de principiu, cá se se reintórca éra-si la varsatulu vaciloru, cá la izvorulu originalu de aparare. Sacco din Itali'a au voitu se sustie varsatulu vaciloru in permanentia prin continuarea altuirei la vaci si vitiei, cei mai multi inse s'au folositu de limf'a humanisata, cá de celu mai usioru modu de altuire.

Dupa 20—30 ani, medicii s'a convinsu, cá limf'a humanisata cu vreme degeneréza si asiá au trebuitu se caute ér dupa materi'a originale, inse fórté cu greu au reusitu. Au destinatu remuneratiuni pentru acei economi de vite, cari voru insinúa la tempu varsatulu vaciloru de sine ivitu, cá din acela se póta efeptu altuirea si la prunci.

Din cauza cá materi'a dela vaci s'a prinsu fórté cu greu, si fiindu-cá aceea nu s'au pututu conserva in cantitate suficienta, au continuatu altuirea cu limf'a humanisata.

Medicii inse, luandu in consideratiune posibilitatea degenerarei limfei, au probatu experimentele de reintropetare:

- a) Altuirea vaciloru cu varsatu adeveratu.
- b) " cu materi'a varsatului modificatu.
- c) " cu varsatu dela cai. —
- d) " cu varsatu dela oi.
- e) Realtuirea la vaci.
- f) Directa altuire dela vaci.

a) Altuirea vaciloru cu varsatu adeveratu.

Variolatio.

Acésta metoda s'au incercatu prin aceea, cari au crediutu cá varsatulu vaciloru devine dela alu ómeniloru.

Gasner in Salzburg a fostu celu dintaiu, caruia in 1807 ia succesu variolati'a.

Mediculu de altuire — Reiter din München a altuitu la 1839 din bubatulu adeveratu alu unui pruncu 2 vaci; din besicile formate la una vaca, au altuitu unu pruncu, care a 10-a di s'au bolnavitu fórté greu de bubatulu adeveratu.

Acestu casu dovedesce, cá bubatulu adeveratu nu se póte straformá in celu de vaci, prin urmare acésta metoda nu este acceptabile, fiindu-cá se produce infectare formale.

b) Altuirea cu materi'a varsatului modificatu.

Esperimente cu acésta s'au facutu in Franci'a. Schönlein au produsu cu acésta metoda la cei vaccinati numai bolnavire locale, la cei nevaccinati s'au ivitu besicile pe intregu corpulu.

Sacco in 1825 a altuitu 4 prunci cu varsatu modificatu, besicile formate localu s'a privitu ca varsatu de vaci. Altuintu din acestea pe alti 2 prunci — ambii s'au bolnavitu de varsatulu adevveratu.

Fehr in Elveti'a, cu astfelu de materia a altuitu mai multu de 900 individi, nevaccinati s'au bolnavitu de varsatu si unele casuri au fostu finite cu mórte. Din acestu incidentu s'a opritu acestu modu de altuire in cantonulu Zürich.

c) Altuirea cu varsatu dela cai —

(*Equinatio.*)

La cai exista unu feliu de morbu esantematicu, care se ivesce din susu de copita, pe partea inferióra posterióra a extremitatiloru.

Dr. Auzias Turenne, Loy de Carro si altii au altuitu vaci si ómeni cu fluiditatea acestoru besici, inse nu s'a aratatu ceva resultatu siguru si favoritoriu.

d) Altuirea cu varsatu dela oi.

(*Ovinatio.*)

Dupa form'a besiciloru, acest'a se póte asemena cu varsatulu vaciloru. Dupa puterea infectatóre si dupa estinderea lui se califica egale cu bubatulu adevveratu alu ómeniloru.

Din probele de altuire, facute cu acésta materia, medicii s'au convinsu, cà altuintuse la ómeni, produce infectare formale de varsatu.

e) Realtuirea la vaci — (*Retrovaccinatio.*)

Nu sufere indoiala, cà limf'a varsatului dela vaci prin continua altuire la ómeni, din tempu in tempu isi perde puterea.

Asia dara déca se recere reinnoirea si reintarirea materiei, se póte intempla numai prin realtuire in loculu si organismulu originalu.

Aikin (la 1801) amintise, cà besicile devenite din directa altuire dela vaci suntu mai mari si mai bine formate, decâtu cele din limf'a prunciloru. Dr. Reiter la 1830 in Bruck a aflatu mai puternica limf'a vaciloru. Constatanduse acésta prin comissiunea esmisa din partea statului bavarezu, Reiter la 1835 a fostu incredintiatu, cá se provédia cu astfelu de materia pe toti medicii altuitori.

Zöhner (din Vien'a 1840, Horstman in Margburg dela 1855—59 au recunoscutu prin documente publice preferirea si bunatarea limfei de Reiter.

Cumca limf'a regenerata e fórte puternica, se arata din experimentele dovedite si continuate prin Ungar dela 1845 incóce.

Apoi din acea inpregiurare, cà magistrulu de chirurgia — Lovy din Vien'a in 1858 a primitu ajutoriu

in bani dela statu pentru formarea unui institutu de reinnoire a materiei.

f) Directa altuire dela vaci la ómeni.

(*Vaccinatio.*)

Acésta metoda de altuire s'a inceputu inainte de acésta cu 56 de ani in Neapolu prin Negri, care n'au fostu medicu.

Estensiune mai insemnata a luat dela 1864 incóce, cându adeca academi'a de medicina din Paris a adusu pe tapetu intrebarea de altuire cu Syphilis.

Dr. Lanoix a fostu primul care a introdusu metod'a amintita in Paris, elu au adusu cu sine unu vitielu altuitu dela Negri in Paris, de unde apoi s'a latitu si in alte orasie ale Franciei.

In Bruxelles a introdus-o Warlomont la 1865, de aici s'a estinsu mai tardiu in Hollandi'a, Moscva si Petropole (1868) (1869). Dupa afirmarea lui Dr. Pissin din Berolin, altuirea la juninci si la vitiei este mai sigura si mai cu succesu decâtu la vaci.

Elu dice, cà limf'a din besici este de luat in a 4 di si se póte continua pana in a 6. In dio'a a 7-a limf'a nu este sigura, pentru cà se straformédia in puróie.

Materi'a de altuire se ie si se pastrédia in fióle de sticla, s'au déca voim'u a continua altuirea in scurtu tempu, atunci se póte lua pe lespede séu lamele de sticla curata, ori de osu.

V. Preferirea altuirei dela vaci.

Preferirea consta: parte de a incungiura altuirea morburiloru ereditóre, d. e. scrofula, tuberculósa, Syphilis s. a. parte din influinti'a mai sigura a materiei si in fine din aceea, cà s'ar sista odata pentru totudéuna luarea materiei dela prunci, care face atáta inpedecare mediciloru. De si Niemayer si Kusmaul néga possibilitatea altuirei cu scrofula si cu alte morburi cutanee, maioritarea mediciloru totu-si o acceptéza.

Possibilitatea o dovedescu casurile intemperate in Berolinu la 1870 cu 18 prunci altuiti cu limfa humanisata. La toti acestia s'au ivitu si constatatu morbulu scrofoloticu. Intemplarea au fostu publicata in mai multe diarie de di si de specialitate.

In societatea mediciloru din Berolin au formatu unu obiectu de discussiune fórte insemnata.

Cu acésta ocaziune unu medicu s'a esprimitu: cà elu insusi si-a altuitu unu pruncu cu materi'a de vaci primita dela Pissin. Pe prunculu seu n'a observatu nimica deosebitu, cându inse din besicile lui a altuitu pe altulu, acesta au devenitu scrofulosu. De aici se vede, cà càtu de usioru se póte transaltu unu morbu familiaru, inca si din unu pruncu, care pare a fi sanatosu.

Possibilitatea altuirei cu syphilis s'a constatatu din cele 500 comunicate, denotate in literatur'a medicinale. Acésta cauza s'au adusu pe tapetu prin Depaul, directorele institutului de altuire din Paris, la 1864. In academi'a de medicina de acolo au formatu o discussiune de 4 luni. Pentru delaturarea pericleru, in Franci'a s'au acceptatu inediat'a altuire dela vaci.

Despre mai puternic'a însușire aparatore a limfei animalelor și respective a vacilor încă nu se potu însira date autentice. Per analogiam se deduce, că cu câtu este mai sigura influinț'a limfei regenerate, cu atât mai virtosu se pôte presupune acêsta despre limf'a varsatului dela vaci.

Influinț'a materiei altuite atârna dela reacțiunea locale și universale a corpului. Pe câtu este mai precisă reacțiunea, pe atâtă este mai sigura influinț'a limfei asupra organismului. Materi'a de calitate buna, altuită in modu exactu, produce reacțiunile amintite. Reacțiunea locale se arată prin formarea besiciloru in locul unde s'a altuitu materi'a. Cea universale percurge cu simptomele moderate ale febricitarei bubatului modificatu.

VI. Realtuirea (*Revaccinatio*).

Din epidemiile bubatului se constatéza, că dupa altuire până la 10 ani bolnavirile de varsatu sunt mai rare; de aici încolo cresce numărulu și ajunge maximum cu 30 de ani.

Deci dara voindu asigurare și pe viitoriu, dupa 10—12 ani se recere realtuire.

Susceptibilitatea spre varsatu dela vaci până la 10 ani este mica, dela 10—15 ani cresce, dela 20—30 ani crescémentulu se ridică la 50—70%. Asiá dara in acêsta etate, dintre 1 sută vaccinati 30—50 insi suntu scutiti de varsatu, ceialalti inse tocmai asiá se potu infectă de varsatu, cá si cându n'aru fi fostu vaccinati.

Este deosebire in desvoltarea besiciloru la cei vaccinati. La cei din tâu besicile in 3—5 zile se formédia, până in a 8—9 di crescú, in a 3-a septemana incepu a se usca, formanduse una crustă, care numai in a 4-a septemana pica josu, lasandu dupa sine o cicatrice permanentă dupa form'a besiciloru. La revaccinati, besicile in 3 zile se formédia, in 6 crescú și in 10—12 zile se vindeca. Poterea de aparare a limfei luată dela revaccinati, stă încă sub întrebare. Müller, directorele institutului de altuire din Prusi'a o respinge de totu, fiindu-că limf'a revaccinatiloru este neadeverată și prin altuirea ei prea usioru s'ar puté transaltui morburu lipiciose și asiá ar deveni periculose.

In opulu lui Pissin se amintesce despre unu casu intemplatu cu unu soldatu, care cu 4—6 septemani înainte de a intra in servitiu, a suferitu de o rană syphilitică, care s'au vindecatu de sine. Soldatulu s'au crediutu a fi sanatosu și fiindu altuitu, materi'a dela dânsulu a fostu întrebuintiată pentru continuarea altuirei. Nu multu dupa acêsta atâtă dânsulu, precumu și ceialalti altuiti s'au bolnavitu de syphilis.

VII. Luarea și conservarea materiei (limfei) de altuire, operatiunea și unele întrebări referitóre la altuire.

Limf'a de altuire pôte fi uscata și fluidă, cea fluidă transpusă dela unu pruncu la altulu, totudeuna este mai sigura in rezultatu. Dela cei vaccinati cu materia uscata limf'a este de luatu in a 8- di, cându dela cei vaccinati cu cea fluidă se ie in a 7-a di.

Individulu dela care se întrebuintéza limf'a, corporalmente trebuie se fia compactu, de plinu sanatosu și liberu de tóte morburile infectatóre și ereditóre.

Acést'a împregiurare de si cu greu, se pôte cunósce din exteriorulu și constructi'a corpului, apoi din form'a besiciloru. Besicile au se fia bine formate și curate. Déca in jurulu lorú séu pe alte parti ale trupului se ivescu inflatiuni de glandule ori eruptiuni esantematice, atunci sanatatea individului devine suspiciósă. Informatiunile cascadegate in privinț'a sanatații numai asiá ar fi esacte, déca și parinti individului respectivu s'ar supune unei visitari generale.

Luarea materiei de altuire poftesce o deosebită atentiune facia de urmátóriele morburu: Syphilis, tuberculosa, scrofule și rachitis. Cele trei din urma se observa din constructi'a corpului asiá, in câtu unu medicu preceputu, din unu individu, care pórtă simptomele acestor morburu, de buna séma nu va altui. La pruncii cari patimescu de *Syphilis* ereditu, besicile suntu tocmai asiá formate, cá și la cei sanatosi. Dupa parerea lui Dr. *Viennois* din Lyon, transaltuirea acestui morbu se intempla mai usioru atunci, cându limf'a este amestecată și cu sange de alu individului respectivu. In casulu contrariu inse nu totudeuna. De aici se deduce, că câtă precauțiune se recere la spargerea besiciloru, cá materi'a se nu fia mestecată și cu sange.

Limf'a de altuitu se conserva și transportéza in pene, pe lamine de osu ori de sticlă curată. Materi'a uscată in acestu modu este a se folosi câtu de ingrába. La ocasiunea recerută aceea trebuie solvată cu vre-o 2—3 picuri de apă caldă ori de apă destilată. Mai corespunditóre este conservarea in fióle subtiri și fine de sticlă galbină. Aceste la unu capetu suntu provideute cu unu bumbuletiu rotundu, care la întrebuintiare vine încalditu la lumina ardietóre, cá se se rarésca aerulu din laintrulu fiólei.

Varulu liberu alu sticlei se asédia pe materi'a fluidă in locul unde s'a spartu peliti'a besiceii cu vârvalu acului de altuire. Limf'a fluidă pe incetu intra in canalulu fiólei și se trage spre bumbulu încalditu. Dupa ce a intratu materia de ajunsu, vârvalu fiólei se astupa cu céra de sigilat. Limf'a conservată astfelu si tiene puterea tempu mai îndelungatu.

Operatiunea se face in pele, pe suprafaci'a esternală a ambelor bratii superióre, la fia-care in câte 2—3 locuri, cu distanț'a de câte 2 cmtri. In momentul operatiunei, bratiulu individului se tiene in man'a stangă. Vêrvulu acului de altuitu (*lancetta*) se unge cu materi'a necesaria. In pelea intinsă cu ajutoriulu degetelor, se face o impunșetura s'au o taliatură superficială in epiderma, strabatátóre până in suprafaci'a stratului papillar alu pelei. Pe acêsta rană se unge limf'a de altuire. Unii medici folosescu mai bucuros impunșetur'a. Din parte-mi preferescu taliatur'a, fiindu că nu este asiá dure-rósă ca impunșetur'a. Etatea mai corespunditóre pentru altuire, este dela 3 luni in susu. Unele împregiurari, precum: curgerea sangelui din rană, stergerea cu séu fără voia a materiei, împedea rezultatulu recerutu. In

atari casuri trebuie repetita altuirea in totu anulu, pâna ce va fi cu succesu.

Toti acei individi, cari suntu debili de construtiune, séu patimescu in vre-unu morbu greu ori lipiciosu, suntu a se lasa pâna la proxim'a ocaziune. Lancet'a de altuire la totu casulu se recere se fia curata, pentru-câ prin acésta inca se pôtu transaltui diferite morburi. Tempulu mai bunu de altuire este vér'a, pentru câ fiindu temperatur'a mai calda, si reactiunea organismului este mai mare.

Conclusu.

Facéndu o privire comparativa intre datele statistice ale epidemiilor varsatului din timpul presente, si intre cele de mai nainte de intrarea in folosintia a vaccinarii: vomu aflá acelu resultatu surprindietoriu, câ mortalitatea de presente in mai multe staturi si cu deosebire in Ungari'a puçinu se deosebesce de cea mai dinainte. De aici se observa, câ altuirea n'au corespunsu destulu sperantiei asteptate. Se nasce dara de sine intrebarea: ce este caus'a?

Respunsulu e fôrte usioru. Adeca la noi vaccinarea nu este aceea ce ar trebui se fia. Actulu de altuire sub sistemulu de astadi se privesce numai de modus vivendi. Cei mai multi medici, parte din convingerea dubia, parte din respectulu morburilor lipiciose si ereditórie, se retragu dela esact'a implinire a altuirei. Suntu cari nisuescu numai la compunerea conspectelor, câ se pôta luá plat'a prescisa prin lege, târa de a cugetá la folosulu omenimei, basatu pe sciintiele si experimentele timpului.

Conspectele statistice de altuire dupa simpla'mi parere s'ar puté privi de valide numai, déca s'ar controlá cu consciintia curata atátu efectuarea, precum si resultatu vaccinarii. Intensiv'a influintia aparatória a altuirei se pôte sustiené numai prin introducerea revaccinarii totu la 10 ani. Necesitatea de revaccinare o motivéza regulele introduse in Prusi'a, unde numai indatoratii de a militá suntu supusi revaccinarii, persónele muieresci inse nu. De aici urmédia, câ in timpuri epidemice, acolo cu deosebire muierile cadu victima varsatului.

Din cele premerse 'si pôte presupune ori si cine, câ care metoda de altuire e mai acceptabile. Din parte-mi sustienu si recomându cu tóta sinceritatea esemplulu stralucitu alu Franciei si alu altoru state civilizate — adeca altuirea inmediata dela vaci. Cu atátu mai usioru o facu acést'a, fiindu câ morbulu siphilis de pe di ce merge iea dimensiuni totu mai mari. Astfeliu de metoda mai usioru ar puté invinge instrainarea poporului simplu dela altuire, decátu regulele fortiate. Contrastulu, tém'a mediciloru si sil'a individiloru de sine ar incetá. Neconditionatu se recere, câ statulu fara amânare se infiintieze institute pentru sustienerea si conservarea varsatului de vaci, cu care apoi se se provédia atátu medicii oficiosi, precum si cei privati. Acést'a este fôrte de doritu si necesariu, pentru-câ numai prin atari institute se potu delaturá greutatile cu cari se afla impreunata altuirea.

Art. de lege XIV ex 1876 deobliga vaccinarea, dar despre control'a efectuarei nu s'a inrigitu, d. e. n'au

deobligatu, câ vaccinatii se se presenteze in a 8 di la revisiune; asemenea nu pretinde concederea de luare a materiei. Mai cu séma impregiurarea din urma recere sustienerea varsatului de vaci ori vitiei, pentru-câ parintii prunciloru fôrte cu greu séu nice-decum nu se invoiescu, câ din besicile prunciloru se se iea materi'a de altuitu. Medicii ori si de câte ori se afla in acea pusetiune neplacuta, câ din lips'a de limfa corespundietórie se intreprumpa continuarea vaccinarii, ori se abstea de totu dela aceea, déca voiescu a fi liberi de urmarile aspre, cari ar puté deveni dupa o altuire grabita si neprecugetata.

In timpul mai din urma cu mare placere am intielesu, câ dr. Vittmann câ esmisu din partea institutului de altuire din Bud'a-Pest'a, in anulu trecut au calatoritu in Brüssel, Rotterdam, Haag si Amsterdam, cu scopu de a studiá intogmirile si procedur'a instituteloru pentru sustienerea vaccinului animalu. In relatiunea sa dice: câ cu 3000 fl. v. a. pe anu s'ar puté sustiené unu atare institutu. Speramu câ statulu câtu de in graba se va ingrigi pentru realizarea acestui scopu fôrte salutaru si folositoru pentru omenime.

Simeonu Stoic'a m. p.,
med. cercuale.

Romanii la Plevna.

disertatiune la adunarea generale a XIX-lea a Asociatiunei transilvane pentru literatura romana si cultura poporului romanu tienuta la 7—9 Augustu n. 1880 la Turda de dr. A.

P. Alessi.

Colo in Plevna si 'n redute
Stau pagâinii mii si sute,
Stau la panda tupilati
Ca zavozi de cei turbati.

Las' se siéda mari mici . . .
Tragetí hora mai voinicí!

Alexandri, Hora dela Plevna.

(Urmare si fine).

VII.

Lucrarile la paralele se continuau cu mare repeziune. La 20 Sept. erá terminata a III-a paralela si la 30 Sept. si a IV-a. Visitandu general. Tottleben lucrurile Romaniloru, a fostu surprinsu de spiritulu celu bunu alu armatei si de esactitudinea cu care fura executate lucrarile lor. Asemenea au fostu admirate de toti strainii. Si in adevéru este admirabile perseveranti'a si diliginti'a cu care au executatu divisiile a III-a si a IV-a construirea de siantiuri, transieuri si paralele sub foculu inimicului, carele nu incetá nice cându a trage asupr'a lucratoriloru. Plói'a si ninsulu nu s'a intreruptu 2 septemani. Inse trupele nu si-au intreruptu lucrurile, pâna cându le-au terminatu. Ostenelele si incordarile cele mari au facutu se dispara de multu rosiati'a de pe feçiele braviloru soldati, multele strapatie si luptele sangeróse le incetira fruntile. Sub asemenea impregiurari erá lucru tare firescu, cumcâ soldatii romani voiau mai

bine a-se bate, decâtu a mai stá la pândă in siantiuri, sub o plóia continua de proiectile.

De aceea comandantele divisiiei a IV-a G. Anghelescu, cunoscându acestu spirit, cerù dela comandantele trupeloru romane autorisatiunea si latitudinea de a se dá asaltulu redutei atunci, cându va crede momentulu oportunu, ce si obtienù.

Anghelescu a alesu diu'a din 7/19 Octomvre pentru a dá asaltu redutei Plevniti'a. Ataculu s'a inceputu la órele 12¹/₂. Bat. 1 de venatori si unu batalionu din reg. alu 5-lea de dorobanti formara prim'a linia de atacu, cari la semnalulu datu trecura in pasi gimnastici preste paralele asupr'a redutei.

In acelasi timpu o trupa de voluntari compusa din dorobanti si soldati de geniu alergara cu gabione pentru a prepará escaladarea. Trupele romane fura primite de inamicu cu unu focu crâncenu. Detunaturile erau atátu de dese, câtu nu se mai scia din care parte vinu glóntiele. Dorobantii si venatorii s'au luptatu cu mare inversiunare, dar' nu le-a fostu cu putintia a-se urcá pe escarpa. De 4 ori s'au aruncatu trupele romane cu unu formidabilu *ura* asupr'a redutei, dar' foculu omoritoru i-a impededatu a-o luá. Afara de acést'a Turcii mai primira insemnate ajutórie. Sítuatiunea trupeloru romane deveni totu mai grava, încátu se vediura siliti a-se retrage.

In diu'a urmatória la órele 6¹/₂ mai incercá Anghelescu unu atacu de surprindere cu reg. alu 7-lea de infanteria, urmatu de bat. 1 de venatori, la care se adause in lini'a a 2-a reg. alu 13 si alu 14-lea de dorobanti.

Trupele trecura preste paralela, se aruncara asupr'a redutei, ajunse la siantiuri si intrara in densele si se facura stapani preste ele. O lupta ferbinte se incinse aci din cele mai sangeróse, ce a tienutu aprópe 1 óra. Vediendu cumcá tóte fortiele loru pentru escaladarea deadreptulu suntu nimicite, o parte din soldati o luara dealungulu siantiului pentru a esi la gur'a redutei, la spatele inamicului. Inse acést'a fusese privighitoriu, luase tóte precautiunile si postase aci rezervele turcesci, cari primira pe Romani cu unu focu destructoru si le inchisera drumulu. Mai toti oficerii romani fura pusi afara din lupta si eroicele sfortiari ale trupeloru romane fura sfarmate de numerulu predominantu alu inamicului. Comandantele Anghelescu oprí unu alu 2-lea atacu, vediendu cá prin acést'a numai s'ar inmultí perderile.

In ambele aceste atacuri s'au perdutu: morti 2 oficeri*) si 283 soldati, raniti 20 oficeri si 621 soldati.

Trupele romane se batura si astadata cá totudeuna cu cunoscut'a loru bravura, si déca nu au reusitu astadata a luá redut'a, caus'a a fostu cá Turcii, cari erau scutiti in dereptulu fortificatiuniloru, primira in continuu noue ajutórie, pre cându rezervele romane erau puține.

Divisi'a a IV-a perduse din 10 mii ómeni, 5200 adeca mai bine de diumetate. Din acésta cauza, acésta divisiie s'a substituitu prin divisi'a a II-a de sub comand'a col. Cerchezu, care pâna acum'a erá la reserva.

VIII.

Lucrarile Romaniloru se continuau. Principele Carolu si cu statulu seu majoru erá dela inceputulu operatiuniloru de parere, cumcá Plevn'a nu se va puté luá, decâtu prin o cernare perfecta si cumcá atacurile partiali si cu bajonet'a nu potu aduce nice unu folosu practic. Aceste pareri basate pe adeverat'a cunoscintia militara, au fostu desconsideratu de intregu consiliulu generaliloru rusesci cu M. duce Nicolae in frunte. Inse esperintiele de pâna acum'a ce au custatu sacrificii atátu de mari de sange, au doveditu, cumcá Carolu si statulu seu majoru avù dreptate. Singuru numai Totleben aprobá parerea lui Carolu, carele indata dupa sosirea lui modificá planulu de asediu. Densulu indata dupa sosire ordiná, cá trupele rusesci se avanseze spre inamicu inca 5 chilometri si aci se incépa la construirea de transieuri, siantiuri si paralele, adeca s'a comandatu, cá se faca si Rusii aceea ce au fostu facutu dejá Romanii. In asiá modu s'au intreprinsu tóte operatiunile contr'a Plevnei, in modu ratiunale.

Intru aceea Romanii au continuatu lucrarile de fortificare din pasiu la pasiu, au construitu paralel'a a V-a si a VI-a, cea din urma pâna in apropiare de 30 metri de reduta. Totu-odata au inceputu a prepará unu resbelu subteranu, séu resbelu cu mine, ce erá se se combine cu unu atacu energicu si pe acést'a se-lu ajute. Min'a erá compusa din 2 galerii, un'a cu 4 focarie de mine si a 2-a cu 3 focarie de mine. Ambele aceste mine erau impreunate prin o galeria secundaria. Acestu atacu de mine, preparatu altcum cu multa cunoscintia, nu s'a executatu.

Pe la 12/24 Octomvre s'a executatu retragerea divisiiei a IV-a spre Ribenu, adeca pâna la Demirchioiu si Terstenik. Brigad'a I-a a lui Cantilli se aflá la Demirchioiu si a 2-a a lui Boranescu la Susurlu. La acésta divisia s'a mai adausu brigad'a de cavaleria a col. Crețianu. In 12/24 Oct. brigad'a lui Cantilli a ocupatu satele Gorni si Dolni-Etropolu, si astfelu s'a incopiatu definitivu briulu de impresurare cu arip'a stânga a armatei rusesci. Armata romana erá acum'a in fapta fórté apropiata de positiile turcesci si a ocupatu tóte inaltimile paralele cu positiile turcesci prin transieuri si redute, cari positiile erau scutite din partea stânga prin redut'a Griviti'a n. 1, ér' la drépt'a cu riulu Vidu, 80 m. spre sudu dela Susurlu. In acésta positie s'au construitu 19 baterii. Intre Vidu si Etropolu asemenea s'au construitu cu graba redute, transieuri si baterii.

In 19/31 Octomvre Plevn'a erá completu impresurata, atátu de Romani câtu si de Rusi, impreunandu-se la Dolni-Dubnicu trupele lui Cantilli cu ale lui Sotoff, carele comandá arip'a stângá rusésca de impresurare. Astfelu Osmanu pasi'a nu avea nice o linia de retragere si de aci incolo erá avisatu numai la puterile sale, neputându capetá de nicairi ajutoriu. Acést'a o impededá si Gurko cu corpulu volantu, inchidiendu tóte drumurile spre Sofi'a.

*) Cap. Ganescu Dumitru si subloc. Lemnea Dumitru.

Intru aceea s'a intemplat la Octomvre 19/31 memorabil'a lupta la Rahov'a si cucerirea aceleia prin colonelulu Slaniceanu, actualulu generalu si ministru de resboiu, cu care ocasiune Romanii au escelatu cá si la Plevn'a si si-au castigatu meritatulul titlu de viteji.

IX.

Dar' se venimu la ultimulu actu sangerosu dela Plevn'a, la caderea Plevnei.

Inca in 1/13 Nov. provocà Marele duce pe Osmanu, se capituleze si se crutie versarile de sange. Acest'a inse sperandu ajutoriulu promis de Constantinopolu, respunse: „Suntemu resoluti cu totii, armat'a mea brava, impreuna cu mine de a-ne versá ultimulu picuru de sange pentru aperarea drepturiloru sale...“ Inse dupace vediu Osmanu, cumcà ajutoriulu promis nu mai sosese si cá este inchisu de tóte partile, trimite la 1 Decemvre unu parlamentarulu la Nicolae si-i impartasiesce, cumcà voiesce a capitulá sub conditi'a, déca-i va fi permis a-se retrage cu intrég'a armata nedesarmatu, séu la Vidinu séu la Sofi'a. Consiliulu belicu convocatu de Nicolae i-a respunsu, cumcà predarea este o chestia de timpu, prin urmare nu se potu primí conditiile propuse.

Lui Osmanu nu-i remase deci alt'a, decátu a face o incercare de esire cu tóte fortiele sale, spre care scopu si incepù a-se pregatí. In 9 Dec. s'a impartitu fia-carui soldatu azim'a din urma, provisiunea pentru 6 zile. Prin siantiuri si redute s'au lasatu garnisonate numai unele posturi fôrte slabe.

Planulu lui Osmanu erá de a face ataculu la 10 Dec. fara cá Rusii si Romanii se scia ceva, inse nu i-a succesu. Prepararile si misicările trupeloru lui Osmanu, facerea unuia alu 2-lea podu preste Vidu, trecerea trenului preste Vidu si altele, fura observate atátu de Rusi câtu si de Romani. Carolu presimtindu acést'a de multu, pregatise totu lucrulu astfeliu, câtu ori pe unde aru fi cercatu esirea, spre acela se putea concentrá o armata destulu de puternica, pentru a puté face resistintia cu efectu.

In sér'a dela 9 Dec. s'a constatatulu prin 2 spioni turcesci concentrarea trupeloru turcesci la podulu preste Vidu si evacuarea siantiuriloru. Totu in acésta nópte observara si anteposturile brigadei romane Sachelari si cele din divisi'a a IV-a o misicare a inamicului, care aduná trupe spre gur'a Plevnei si incepuse construirea uniu podu preste Vidu. Dela Susurlu s'a observatu in Plevn'a si juru o multime de lumini si o misicare neindatinata.

Pentru diminéti'a dela 10 Dec. erá decisu unu atacu concentricu.

Ordinele prescrise pentru armat'a romana s'au esecutatu numai decátu. Reservele pasira in ordinulu de bataia indicatu. Trupele remasera preste nópte sub arme, cavaleri'a cu caii intárnitiati, totulu erá gat'a a intrá in actiune la primulu semnalu. In diori de di col. Cerchezu, com. divis. a II-a fu incunosciintiatu de comandantele trupeloru din transieuri, col. Cotrutiu, cumcà in Plevniti'a (redut'a n. 2) s'a observatu o misicare de retragere. Pe la 8 óre s'a observatu dela divisi'a a II-a, cumcà redut'a n. 2 erá parasita de Turci. Trupele ro-

mane din transieuri, compuse din reg. de linia alu 4-lea si din unu bat. reg. alu 6, inaintara spre redut'a, pe care o luase in posesiune pe lãnga multa precautiune, sciindu-se cá erau subminate. Inse din norocire cele 3 fugare turcesci nu au esplodatu, din cauza cá lunt'a de aprindere au aflatu-o stinsa pe la intrarea in reduta.

De aci trupele inaintara cu repediune in campulu retransiatu dela Bucov'a si desarmara garnison'a turcésca abia de 300 ómeni, apoi se indreptara spre Vidu, unde-si luara positie cu faci'a spre vestu, pentru a puté respinge pe Osmanu, déca ar face incercare se le reocupe.

Brigad'a volanta din redut'a Craiov'a inaintà spre redutele dela Opanetiu, unde prim'a reduta erá déjà parasita. Spre redut'a n. 2 s'a desfacutu unu batalionu in linia de tiralori, inse in acelu momentu s'a vediutu unu steagu albu de predare, ce Turcii au pusu pe reduta. Totu in acestu modu si cam pe acestu timpu s'au predatu si celelalte redute.

Spre Opanetiu mai inaintà si brigad'a 1-a din divisi'a a IV-a si divisi'a a III-a. Brigad'a a 2-a din divisi'a a IV-a se asiedià la arip'a drépta a divisiiei a II-a. In dereptulu flancului dreptu alu acestei brigade se aflá cavaleri'a romana, care facù se se predea o trupa de 300 ómeni cav. turcésca.

Pe la 10 óre se aflau in manile Romaniloru 3 redute dela Opanetiu.

Redut'a cea mare dela Opanetiu asemenea s'a cuceritu, capitulandu toti Turcii in urm'a uniu stralucitu asaltu condusu de col. Sachelariu, la care Romanii au doveditu o bravura eminenta, cu care ocasiune au facutu 2000 prisionieri si au cuceritu 6 tunuri.

Pe la órele 12 brigad'a Cantilli precedata de bateri'a calarasia Alesandrescu, inaintà spre sioséu'a Sofi'a dincolo de Vidu, spre a atacá pe inamicu in flancu. Intru aceea col. Cerchezu in fruntea divisiiei sale veni dela Bucov'a si inaintà directu spre Plevn'a. Regim. alu 6-lea de linia din acésta divisiie fu celu de ántáiu din intrég'a armata de impresurare, carele intrà in Plevn'a sub conducerea col. Algiu.

Intru aceea se continuá cu inversiunare lupt'a preste Vidu cu grenadirii rusesci, la care participà si artileri'a divisiiei a IV-a romane, ce se aflá postata la Dolni-Etropolu si ale carei focuri decimara reservele turcesci, ér' trenulu lu-aduse in mare confusiune, precum si artileri'a din positiile cucerite dela Opanetiu, ce facea mari goluri in sirurile armatei turcesci.

Turcii ne mai poténdu sustiené foculu trupeloru rusesci, ce se inmultiau mereu, incepura pe la órele 9 a. m. a-se retrage preste Vidu si de aci cercara a-si reocupá positiile avute. Inse acestea le aflara déjà ocupate de trupele romane din divisiiele a II-a, a III-a si a IV-a, ce operase déjà junctiunea la spatele inamicului.

Osmanu vediendu-se incungiuratu de mai multe parti si vediendu incercarea de esire nesuccésa, incetà lupt'a si inarborà drapelulu albu pe mai multe puncte. Elu insusi erá greu vulneratu la unu petioru.

Intru aceea trupele romane au inceputu la desarmarea inamicului si la adunarea de prisionieri. Numai

in acestu punctu se predara la 6000 prizonieri, 26 tunuri si o mare cantitate de pusci si de munitiuni de resbelu, cari se depusera in gamedii, pâna la definitiva impartire a trofeelor.

In acestu timpu unu oficeru turcu superioru se presentà si cerù a vorbi cu comandantele trupelor din acêsta parte, carele erà col. Cerchezu. Declarà cã este trimisu de Osmanu pentru a-se întielege in privinti'a sortiei trupelor sale. Cerchezu insoçitu de colonelii Arionu, Berendeiu si mai multi oficeri din statulu majoru merse la Osmanu, pe care lu-aflara vulneratu si incungiu ratu de mai multi generali si de siefulu seu de statu majoru. Osmanu i-declarà, cã se considera de prizonieru impreuna cu armat'a sa, care depune armele numai dupace a facutu totulu ce i-comandà onorulu militaru si voiesce se cunósca sôrtea ce i-se va hotari pentru densulu si trupele sale. Cerchezu i-respunde, cã Domnitoriulu Carolu I si Marele duce Nicolae voru decide in privinti'a sortiei armatei prizoniere, dar' pôte fi incredintiatu, cumca atãtu ostirea turcésca, câtu si poporatiunea din Plevn'a voru fi tractati cu tôte menagiamentele ce merita nisce ostasi, ce si-au indeplinitu pâna la capetu datori'a.

Audiendu Marele duce Nicolae, cumca Osmanu s'a predatu lui Cerchezu, a devenitu fôrte nacajitu, nemultiamitu si gelosu, pentru cã Osmanu nu s'a predatu unui comandante rusescu, ci unui romanu. Urmarile acestei nemultumiri si gelosii le-a simtitu atãtu Carolu câtu si Romani'a, atãtu in tractarile vatamatorie ale Marelui duce cu Domnulu Carolu inca in acea di, câtu si din tractarile la facerea conditiunilor de pace la Adrianopolu, câtu si cu deosebire din pacea dela St. Stefano si in urma din congresulu dela Berlinu.

Aceste suntu pe scurtu Domnii mei! faptele petrecute la 10 Dec. la Plevn'a esecutate de vitejele trupe romanesci. Sér'a a visitatu Carolu pe Tiarulu la Poradinu, care-lu imbratiosia cu mare emotiune, multiamindu'i si cu graiulu pentru stralucit'a parte a trupelor romane la aceste stralucite succesuri.

Scirea despre caderea Plevnei a electrisatu Europ'a intréga, a produsu sentimente de bucuria in toti ómenii ce doriau invingerea armatelor aliate. Manifestarile de bucuria s'au intemplatu prin tôte unghiurile Romanimei, prin tôte orasiile, satele si catunele. Nu credemu a fi esistatu suflare romanésca, care se nu participe baremu cu anim'a si cu cugetulu la acêsta marétia serbatóre nationala. Domnulu Carolu a fostu primitu in tíera intre urarile cele mai entusiastece si in triumfu. Dar' cu deosebire a escelatu capital'a Romaniei cu primirea serbatorésca si triumfala, precum nu s'a mai vediutu in Romani'a de sute de ani.

X.

Plevn'a a caditu. Leulu a fostu scosu din vezuni'a sa prin bravur'a armelor romane. Caderea Plevnei a hotaritu definitivu sôrtea infricosiatului resbelu. Continuarea resbelului de aci inainte erà o jucaria. Caus'a crestina, dupa cum o numia Marele duce cându a rogatu pe princ. Carolu se tréca Dunarea, erà man-

tuita, erà triumfatóre. Si la acestu triumfu au contribuit atãtu de multu vitejescile braçia romanesci, fara ajutoriulu caror'a Rusii aveau se o patiesca reu. Faptele ostiloru romane au fostu decidietóre. Acést'a au recunoscut'o toti strainii.

Inse luptele Romaniloru nu s'au terminatu cu caderea Plevnei. Dupa caderea acesteia trupele romanesci s'au separatu de cele rusesci. Armat'a de sub comand'a lui Carolu s'a descompusu. Trupele romane dela Plevn'a au formatu 4 divisiu, din cari 3 au constituitu unu corpu de armata numitu „corpulu de vestu“ sub comand'a general. Haralambie. Acést'a avea missiunea se opereze contr'a Vidinului, ér' una divisia avea se transporteze prizonierii turcesci la Bucuresci.

Corpulu de vestu si-a indeplinitu missiunea cu consciositate si bravura batendu trupele turcesci in multe renduri si in mai multe locuri, precum la Smârdanu, Inov'a, Belgragicu s. a. si in urma facându se capituleze Vidinulu. 12/24 Fauru este acea di insemnata, in care s'a predatu Vidinulu in manile Romaniloru, in care a caditu ultim'a cetate turcésca dela malulu dreptu alu Dunarei.

Dupa atâtea suferintie, dupa atâtea lupte sangeróse, dupa atâtea vitejii secerate pe cóstele Balcanului betranu si admirate si laudate de lumea intréga; — trupele romane s'au reintorsu in tíera incarcate cu lauri de victorii si trofee, precum raru ne povesteste istori'a popóreloru cã s'ar fi reintorsu vre-o armata din campanii. Tíer'a si natiunea le-a primitu cu acea iubire si cu o serbatorire, precum nu s'a mai vediutu in Romani'a de multe veacuri, o adevrata serbatóre nationala si de victoria. Trupele romane s'au reintorsu incarcate cu lauri de triumfatórie asiá precum bine le-a profetitu Domnitoriulu la trecerea loru preste Dunare cumca: „cându se voru reintórce la vetrile parintiesci, voru fi liberi si aplaudati de natiunea intréga.“

Terminezu aici. . . !

Iata Dloru! pe scurtu unu buchetu din virtutile romanesci. V'amu presentatu acestu micu buchetu compusu din câteva maretie fapte ce tiner'a armata romana le-a sciutu esecutá la binecuventarea Romanimei si la aplausulu si admiratiunea lumei intregi. M'amu incercatu a ve depinge unu micu tablou, in care amu cercatu a eternisá acele fapte glorióse si neperitórie, din cari „viitoriulu Romanimei dat'au muguru de 'ncoltiesce*“ si de cari suntemu „acea mandria mare, care cresce cu marirea unui neamu in desteptare.“

Credu Dloru! cã si d-vóstra veti fi de acordu cu mine si impreuna vomu conglasuí cu d. Alesandri**).

„Mi-amu vediutu visulu cu ochii, de acum potu se moru ferice!

„Astadi lumea ne cunósce: „Romanu dice, viteazu dice.“

Bucuresci 8/20 Iuliu 1880.

*) Alesandri „Od'a ostasiloru romani.“

**) Alesandri „Od'a ostasiloru romani.“

Regulamentulu

sectiuniloru scientifique ale Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

(Votatu in sied. II. din 8 Aug. adunarei gen. a Asociatiunei tiente la Turd'a in anu 1880 dilele 7, 8, 9 Aug. st. n).

§. 1. Pe bas'a §§. 1, 2 si 23 din statutele Asociatiunei se infiintieza trei sectiuni scientifique si anume:

- a) sectiunea istorica.
- b) sectiunea filologica.
- c) sectiunea sciintieloru naturale si matematice.

§. 2. a) Sectiunea istorica aduna documente autentice pentru inavutirea istoriei patriei si a natiunei, cum si pentru coregerea eroriloru stracurate intr'insa, si le comentieza; compune scrieri originale si traduce scrieri de valóre pentru poporulu romanu; supune la critica operele istorice publicate in diverse limbi, relative la patri'a si natiunea nóstra.

b) Sectiunea filologica se ocupa cu diversele cestiuni filologice, si mai alesu cu acelea, alu caroru scopu este inavutirea dictionariulu limbei romanesci, purificarea ei de barbarismi, atátu in vocabule cátu si in sintactica, supune la revisiune si critica opere literarie si traductiuni din autorii clasici moderni si antici.

c) sectiunea sciintieloru naturale si matematice cultiva specialitatea sa in diversele ramuri, avendu pe cátu se póte privire la lipsele poporulu romanu, considerate din punctulu generalu alu economiei nationale, si din punctulu specialu alu agriculturiei, silviculturiei, montanistice, higieni, comerului etc.

Opereloru de valóre insemnata literaria sau scientifica, precum si celoru intrate la concursu si aflate de bune, sectiunile respective le decernu premiile designate spre acestu scopu, ér actulu premiarei se face in modu solemn in adunarea generala.

§. 3. De membri ai sectiuniloru se considera toti acei membri fundatori si ordinari ai Asociatiunei, cari, facendu declaratiune conformu §-lui 4 alu acestui regulamentu, la propunerea sectiunei respective se voru alege de membri din sectiunile intrunite, cu majoritate absoluta de voturi si se voru obliga a elabora si presenta pe fiecare anu, celu puçinu câte unu operatu, fie originalu, fie traductiune, fara considerare la specialitatea sectiunei din care face parte, sau voru contribui la inmultirea colectiuniloru scientifique si literarie ale Asociatiunei.

§. 4. Doritorii de a participa cá membri la vre una din cele 3 sectiuni au se se declare in scrisu la presidentii sectiuniloru. Numerulu membriloru in sectiuni nu este limitatu; ei inse trebue se fie membri-actuali ai Asociatiunei.

§. 5. Fiecare isi alege din sinulu seu unu presidentu si unu vice-presidentu pentru casuri de absentia motivata a presidentulu, si unu secretariu, a carui chiamare este redactarea proceseloru verbale ale siedintieloru, tienerea in ordine si registrarea acteloru sectiunei si a manuscripteloru si conservarea loru intr'o localitate designata spre acestu scopu de comitetulu Asociatiunei.

§. 6. Dreptulu comitetulu Asociatiunei prevediutu in §. 32 p. 6 din statute, de a ingrijí pentru censurarea operateloru scientifique, trece in competenti'a sectiuniloru, dupa sfer'a loru de activitate.

§. 7. Sectiunile tinu siedintia regulatu celu puçinu odata pe anu la residentii'a Asociatiunei, eventualu cu ocaziunea adunarei generale la loculu hotaritu pentru acésta, in casu de necesitate si mai de multe ori. Convocarea membriloru sectiuniloru se face in cointelegere cu presidiulu comitetulu Asociatiunei prin presidenti, sau in lips'a acelora prin vice-presidenti, in scrisu, cu 21 dile mai inainte de diu'a ficsata pentru siedintia.

§. 8. Pentrucá o sectiune se póta tiné siedintia, se cere presentii'a a celu puçinu 5 membri. Conclusele suntu valide, daca se aducu cu majoritatea de voturi a membriloru presenti. Cu egalitate de voturi nu se póte lua nici-unu conclusu.

§. 9. Daca presidentii si secretarii celoru trei sectiuni in urmarea unei consultari prealabile voru afla de lipsa convocarea sectiuniloru intrunite, o potu face acésta, inse numai in dilele, in cari si dealtcumu sectiunile au se lucre in siedintiele loru particularie.

§. 10. Alegerea teseloru de concursu la premie este de competenti'a sectiuniloru intrunite. Presidiulu in siedintia intrunite se da celu mai betranu dintre presidenti, sau in absentii'a acestora vice-presidentulu mai betranu. Conclusele se iau cu majoritate absoluta de voturi, fiindu de fatia celu puçinu 5 membri din fiecare sectiune.

In privinti'a conferirii premiiloru au a se observa cele stabilite in §. 2.

§. 11. Membrii cari prin morbu sau prin fortia maiora ar fi impedeati a veni la sectiuni, isi potu trimite lucrarile loru la sectiunea respectiva.

§. 12. Pentrucá membrii sectiuniloru se póta remané totdeuna in órecare contactu unii cu altii, presidentii séu vice-presidentii cu secretarii fie-carei sectiuni se investescu cu caracteru de delegatiune, cáttra care au de a se adresa membrii preste anu. Delegatiunea sectiuniloru este in residentii'a Asociatiunei si lucrédia in loculu comitetulu, pe cátu timpu nu se voru lua alte dispositiuni.

§. 13. Operatele membriloru se potu ceti in siedintiele sectiuniloru particularie, sau intrunite, private sau publice, sau in adunarile generale a le Asociatiunei, dupa cumu voru afla cu cale sectiunile in consultare prealabila.

Operate mai mici de natura de a se publica in „Anale“, eventualminte in fói'a Asociatiunei, se voru esamina de delegatiunea respectivei sectiuni dimpreuna cu secretariulu redactoru alu analeloru resp. alu fóiiei.

§. 14. La operatele supuse la concursu se observa esactu regulele adoptate pentru astfeliu de casuri de societatile scientifique, ca adeca numele concurentiloru auctori sau traductori se remana necunoscutu, afara de casulu, in care li s'ar vota premiu, onorariu sau laudatoriu.

§. 15. Fia-care sectiune are se comunice prin comitetu, adunarei generale ordinare a Asociatiunei, câte unu raportu generalu despre lucrarile sale anuale.

§. 16. Sumele destinate pentru premii si spesele sectiuniloru se votédia in bugetulu Asociatiunei.

§. 17. Membrii externi ai sectiuniloru, cari voru veni la siedintiele prevediute in § 7 voru primí desdau-narea speseloru efective de caletoria si diurna de câte 3 fl.

§. 18. Bibliotec'a Asociatiunei va sta deschisa spre folosirea membriloru din sectiuni pe totu timpulu càtu ilu voru petrece in resiedinti'a ei, si in decursulu anului cu preferentia fatia de altii.

§. 19. Acestu regulamentu se pôte modificá de adunarea generala a asociatiunei, dupa esperienti'a ce se va face la aplicarea lui, inse numai daca modificarile voru fi propuse de càtra dóue din cele trei sectiuni.

§. 20. Acestu regulamentu intra in vigóre indata dupa primirea lui din partea adunarei generale respective a publicarei sale prin comitetu.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 367.

Procesu verbalu

luatu in siedinti'a din 2 Decembre st. n. 1880 a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Presiedinte: Iacobi Bolog'a, vicepresiedinte. Membrii presenti: Paulu Dunc'a, Elia Macelariu, Ioanu V. Rusu, Iosifu St. Siulutiu, Vis. Romanu, B. P. Harsianu, I. Popescu, P. Cosm'a, Il. Puscaru. Oficiali: Constantinu Stezariu cassariu, P. Petrescu bibliotecariu archivariu, Eugenu Brote, controloru.

Secretariu: G. Baritiu.

§. 44. Dnu cassariu citesce conspectulu despre starea cassei Asociatiunei transilvane, dela 4 Novembre pàna astadi, din care se vede, cà au intratu cá taxe dela membrii ordinari 100 fl., cà interese dela capitaluri, implinite la Nov. 103 fl. 86 cr. si pentru diplome 3 fl.; s'au erogatu 122 fl. 50 cr. si au remasu avere intréga v. a. fl. 77034 cr. 06.

Din conspectulu fondului academiei se vede, cà au mai intratu 3 fl. 33 cr. interese pe 1 Nov., éra fondulu este v. a. fl. 17,480 cr. 93.

Se ia spre sciintia, si ambele raporturi ale cassariului se alatura la acestu procesu verbalu sub *A* et *B*.

Dupa acésta secretariulu referédia asupr'a acteloru intrate in decursulu lunei expirate, in ordinea urmatória.

§. 45. Zacharia Veltianu papucariu de profesiune, fiulu unei preotese veduve cu 8 prunci, din Fagetu, cerculu Hususeului in Transilvani'a, provediutu cu documente de sodalu din 15 Aprile 1873 de la Mediasiu, cere ajutoriu de 60 fl. v. a. (Nr. 301).

— Nefindu votate ajutorie de câte 60 fl. din partea adunarei generale pentru meseriasii, decátu numai

pentru studenti dela institute diverse, cererea suplicantelului nu se pôte implini.

§. 46. Vasilie Todoru nascutu in Orascia, locuitoriu in Halmagiu, fiu alu veduvei Carolina L. Todoru nascuta Mog'a, cu atestatu de maturitate din Beiusiu 18 Iuniu 1878 fostu adjunctu la notariatu in Banesci, cere bursa de 300—400 fl. spre a merge la o universitate (Nr. 249).

— In lips'a unei burse care s'ar fi votatu de càtra adunarea generala in vreo suma din acele cerute de suplicantele, cererea sa nu-i se pôte implini, dupa ce unic'a bursa votata in suma de 400 fl. continua a o trage studentele Barsanu.

§. 47. Nicolae Ludu din Becleanu in comitatulu Fagarasiului, elevu la scól'a pedagogica din Dev'a, cu testimoniu bunu; parintii sei au arsu in 1876, cere stipendiulu vacantu destinatu pentru unu pedagogu (Nr. 326).

Suplic'a sa intrata dupa terminu, nu s'a potutu luá astadata in consideratiune.

§. 48. Georgiu Ioasian docente gr. orientalu in Dev'a, cere o bursa de 70 séu macaru 60 fl. pentru fiic'a sa Sofi'a, eleva in institutul pedagogicu dela Clusiu, nascuta in 18 Sept. 1863; atestatu bunu din cl. II. (Nr. 342).

Suplic'a intrata dupa terminu, de astadata nu s'a potutu luá in consideratiune.

§. 49. Dlu advocatu B. P. Harsianu prin adres'a de dato 22 Nov. a. c. cere de la comitetu a-i se restitui copi'a legalisata de la testamentulu repausatului seu frate Mihailu Harsianu, din G. Hodacu, alu carui legatu comitetulu l'a respinsu prin decisiunea sa de dato 10 Aprile 1875 Nr. 79/39, prin urmare nu ar mai avé nici o trebuintia de copi'a acelu testamentu (Nr. 354).

— Se i-se restituie pe langa adeverintia de primire, dara se se iea o alta copia pentru archiva.

§. 50. Dr. Ios. Hodosiu secretariu alu Asociatiunei substernendu ratiociniulu seu despre spesele cancelariei pe anulu administrativu 1879/80 insocitu de 35 documente, cere a se dá in revisiune si totuodata a fi escusatu, cà din caus'a morbului gravu si indelungatu nu a fostu in stare de a substerne mai curendu acelu ratiociniu (Nr. 347).

— Se se dea la o comissiune revisoria de 2 membri.

§. 51. Comitetulu espositiunei notifica constituirea sa, alegundusi de presidentu pre dlu Parteniu Cosm'a, de secretariu pre dlu Eug. Brote (Nr. 357).

— Se iea spre sciintia.

§. 52. Acelasi comitetu alu espositiunei transmite unu proiectu de apelu càtra publicu, cere a se dá in discussiune si dupa stabilirea lui definitiva a dispune multiplicarea lui prin tipariu in atâtea esemplarie, câte va crede cà voru ajunge spre a petrunde la cunoscinti'a publicului preste totu.

Cu aceeasi ocasiune onoratulu comitetu alu Asociatiunei se binevoiésca a informá pre publicu despre sfer'a de activitate destinata pentru comitetulu espositiunei.

Dupa-ce se dà proiectului de apelu prim'a lectura prin secretariulu Asociatiunei, totuodata cá referente ad hoc alu comitetului espositiunei, presidiulu invita pre membri a intrá in desbaterea lui. Trecúnduse in scurtu preste desbaterea generala, comitetulu intra in cea speciala pe alineate.

Dupa o discussiune lunga cá de 1 1/2 óra provocata mai vertosu prin alineatele relative la professiunile comune si la artile frumóse, necesarie la edificarea si adornarea bisericiloru, si dupa-ce au participatu la aceea cei mai multi membri, acele alineate, precumu si cele relative la industri'a de casa, care veneau in legatura strinsa cu cele precedente, s'au stersu prin majoritatea voturiloru de 8 contra 4. Celelalte parti ale proiectului adoptanduse pàna la ficsarea numerului esemplarielor de tiparitu, unde se incinse alta discussiune, s'au luatú asupra lui urmatóriele concluse: (Nr. 358).

Ad 1. Se se tiparésca apelulu in 5000 de esemplarie, cari se se impartia pre la tóte directiunile despartimentelorú, cu invitare de a le impartí in cercurile respective.

Atàtea esemplarie câte diarie romanesci aparú, se se tramita redactiuniloru respective, pe langa rogarea, cá se binevoiésca a le reproduce in organele acelora. Se fia rogata si V. V. Consistorie romanesci de ambele confesiuni a recomandá clerului si corpului didacticu participarea la espositiune.

Ad 2. Spre a se simplificá si accelerá pre càtu se póte lucrarile preparative si tóta arangiarea espositiunei, se simte necesitatea de a-i se dá comitetului, ei mana libera, cá se póta operá independenta de ori-care alta corporatiune, firesce cu conditiune, cá se-'si iea tóta responsunderea asupra sa pentru mesurile ce va luá.

§. 53. Comitetulu espositiunei vediendu, cá chiar de pe acuma are trebuintia de bani, spre coperirea unoru spese curente, cere cá se se esmita mandatu càtra cass'a Asociatiunei, pentru sum'a de 700 fl. votata in interesulu espositiunei, spre a se plati quietantie care i-se voru presentá vidimate de càtra presidentele comitetului (Nr. 359).

— Cass'a se fia incunosciintia in sensulu acestei cereri venite de la comitetulu espositiunei.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede domniloru: Cosm'a, Romanu si Popescu.

I. Bolog'a m. p.,
v. presiedinte.

G. Baritiu m. p.,
secretariu.

S'a cetitu si verificatu la 14 Decembre 1880.

I. Popescu m. p.

Parteniu Cosm'a m. p.

V. Romanu m. p.

Procesu verbalu

luatu in siedinti'a din 7 Decembre st. n. 1880 a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vicepresiedinte. Membri presenti: Pavelu Dunc'a, Elia Macelariu, I. V. Rusu, Iosifu St. Siulutiu, Vis. Romanu, B. P. Harsianu. Ofi-

ciali: Const. Stezariu, cassariu. Eug. Brote, controloru. Nic. P. Petrescu, archivariu si bibliotecariu.

Secretariu: G. Baritiu.

§. 54. Dn. Il. Puscariu, protosincelu, cá directoru alu despartimentului Sibiu Nr. III, pe langa scrisórea sa presidiale de sub Nr. 365 din 4 Dec. a. c. transpune patru obligatiuni si anume trei de statu si un'a de ale consortiului „Transilvani'a," fia-care de câte 100 fl. v. a. nominalu, primite in adunarea generale dela Tilisc'a dela 4 membri, cari au binevoitu a se inscrie pe viétia si anume: 1) comun'a bisericesca gr. orient. din Tilisc'a; 2) comun'a politica din Tilisc'a; 3) dn. Ioanu Milea, notariu in Tilisc'a; 4) dn. dr. med. Ioanu Mog'a in Sibiu. (Nr. 365).

— Acele 4 obligatiuni in valóre nominale de 400 fl. v. a. se transpunu cassariului in faci'a siedintiei si biroulu comitetului este insarcinatu a inmanuá membriloru generosi diplomele, chiaru inainte de a se substerne incóce procesulu verbalu luatú in adunarea generale dela Tilisc'a.

§. 55. Secretariulu redactoru alu „Transilvaniei“ insarcinatu din siedinti'a dela 18 Sept. a. c. a inchiáié unu contractu pentru editiune cu un'a din tipografiile locali séu esterne, arata cá din tóte ofertele cea mai efina este a tipografiei archidiecesane gr. orient. din locu, adeca pentru 500 exempl. formatu 4" intocma cá la editiunea anterióra din periodulu de 11 ani, pretiulu 16 fl. v. a. de 1 cóla, chartei'a, culegerea de litere si tipariulu, éra in casu de a luá asupra'si totu acea tipografia si espeditiunea fóiei cu post'a in circa 300 exempl. va costá pe anulu intregu de 24 ori câte 3 fl. 60 cr. v. a. (Nr. 368).

— Ofertulu numitei tipografii datu in scrisu si cól'a alaturata de charteia mustra, se se conserve la acte, ér' pe bas'a aceleia, biroulu este avisatu a inchiáié contractu in forma, cuprindietoriu de tóte conditiunile cerute pentru esirea regulata a fóiei „Transilvani'a." Incátu pentru espeditiunea prompta si precisa la toti cei in dreptu de a primí acésta fóia, precum si la autoritatile publice, se lasa in grij'a redactorului, cá in intielegere cu cassariulu, se ia mesurile practice si cunoscute densulu din periodulu trecutú.

§. 56. Dlu cassariu alu Asociatiunei arata (ad 366) din conspectele respective ale tinerimei industriarie subventionate, cá doue ajutórie ale societatiei „Transilvani'a" de câte 25 fl. cu 31 Decembre a. c. devinu vacante si cere, cá comitetulu se dispuna de acelea.

— Dupace ajutóriele societatiei „Transilvani'a" suntú destinate de catra aceeasi a se dá numai la invetiacei dela optu specii de professiuni anumite, si dupace doi din acei invetiacei cu finea anului c. trecu din acea conditiune in stare de sodali, acelea doue ajutórie se declara de vacante, ér' biroulu va avé se publice càtu mai curendu unu concursu nou pentru densele, accentuandu din nou conditiunile, pe langa care se impartu acelea ajutórie.

§. 57. Comitetulu electoralu prin adress'a din 3 Noemvre 1880 (ad 361) cere a i se dá sum'a de 496 fl. v. a. si 57 cr. care se afla numai in depositu la Asociatiunea transilvana, in modu provisoriu.

— Sum'a ceruta de càtra numitul comitetu se se transpuna presiedintelui seu pe langa unu reversu sunatoriu in sensulu actului respectivu de depositu si subscrisu de catra toti membrii acelu comitetu electoralu.

§. 58. Directorulu despartimentului I dela Brasiovu dnulu protopopu Petricu transmite pre langa raportu de dto 11 Nov. st. n. siése procese verbali ale siedintieloru acelu despartimentu, incependu dela 29 Iuniu pàna la 29 Octobru st. n. din alu caroru cuprinsu se cunósce activitatea acelu comitetu si despartimentu, cum si zelulu de modelu alu directorului. Pre langa acelu raportu remite si sum'a de 88 fl. v. a. pre langa ratiociniu in regula, din care aflamu, cà sum'a adunata din tace dela membri a fostu 103 fl. din care 15 fl. s'au tramisu incóce inca din 30 Dec. 1879. Sum'a incassata dela 10 membri ajutatori, dela 9 binefacatori, 25 fl. s'a impartitu la 10 invetiacei de meserii, si pe carti pentru 9 scolari seraci. (Nr. 343).

— Cuprinsulu proceseloru verbali se ia spre placuta sciintia. Sum'a de 88 fl. v. a. s'a transpusu la cass'a Asociatiunei.

§. 59. Protocolulu adunarei generale alu despartimentului I tienute in 14 Novembre a. c. substernutu de directorulu Ioanu Petricu, impreuna si o lista a membrilor binefacatori in Nr. de 50 cu 33 fl. 22 cr., apoi si o lista de colecta pentru scól'a proiectata de tiesutu.

Dandu-se lectura adresei comitetului centrale din 18 Sept. a. c. relátive la espositiunea nationala, dupace s'a esplicatu marea insemnatate a ei, adunarea alese spre ajungerea scopului 4 comisiuni: 1 centrala in Brasiovu, alte 3 in Sacele, Trei-scaune si Feldiór'a cu comunele de prin pregiuru.

Se dà in desbatere si intimatulu comitetului centralu relativu la studiulu ce ar fi a se face despre starea poporatiunei si tóte conditiunile in cari se afla dens'a. Adunarea despartimentului declara, cà acelu studiu are se fia fórté vastu, la care nu ajunge 1 si 2 ani, si decide cá: comitetulu despartimentului se denumésca spre acestu scopu corespondenti.

Adunarea viitória a despartimentului se va tiené in Brasiovu.

Dupa inchiderea adunarei, dnii Diamandi Manole si Iosifu Puscariu propunu infintiarea unei scóle de tiesutu in Sacele. Propunerea se adopta cu entusiasmu si se subscriu spre acelu scopu 873 fl. v. a. (Nr. 340).

— Cuprinsulu procesului verbalu se ia spre placuta sciintia, ér' list'a binefacatoriloru se transpune la cassa.

Pentru ide'a si planulu infintiarei unei scóle de tiesutu in Sacele se esprime autoriloru si generosiloru contribuitori recunoscintia publica prin acestu procesu verbalu, orandu-li-se totuodata si rezultatele cele mai prospere. Spre a puté dá inse acestui conclusu alu despartimentului „Brasiovu“ resolvire in sensulu §-lui 20 din

regulamentulu despartieminteloru, comitetulu numitului despartimentu este recercatu a-si dá opiniunea, cà cum crede a se infintiá, a se intretiené si a fi administráta amintit'a scóla de tiesutu.

§. 60. Unu altu procesu verbalu venitu dela acela comitetu alu despartimentului I arata, de dto 8/20 Nov. a. c. cà conclusulu Nr. IV luatu de càtra adunarea generala tienuta in Sacele, s'a si pusu in lucrare in acelu sensu, cà au fostu insciintiati toti membrii acelor 4 comisiuni despre missiunea ce li s'a datu, spre a lucrá cu totu adinsulu in favórea espositiunei.

— Se ia asemenea spre sciintia.

§. 61. Epistol'a dlui Diamandi Manole, cá respunsu la scrisórea comitetului centrale de dto 10/22 a. c. in caus'a colectei facute pentru ridicarea monumentului in memori'a lui Andreiu Muresianu aréta, cà la dlu Diam. Manole suntu depusi spre acelu scopu 12 #, 2 lire otomane si 2 napoleond'ori. Dlu Manole e gat'a a transpune acesti bani comitetului centrale, déca i se voru cere; intru altele domni'a sa e de parere, cà monumentulu destinatu pentru Andreiu Muresianu s'ar cuveni se fia de o valóre celu puçinu de 2000 fl., si se ofere, cà déca se va porní o colecta nóua in tóta tiér'a, domni'a sa va amblá cu o lista in Brasiovu. (Nr. 352).

— Bani se se céra incóce; corespondenti'a ulterióra cu dlu D. Manole se se continue prin comitetulu centrale, atátu cu scopu de a-se incassá sum'a depositata la domni'a sa, càtu si spre a-se deschide si in Brasiovu o lista de colecte nóue, conformu decisiunei luate in adunarea generala dela Turd'a.

§. 62. Dn. protopopu Ioanu Papiriu Popu din Iclodulu mare, neindestulatu cu resolutiunea negativa a comitetului comunicata dlui de dto 4 Nov. la suplic'a sa de a-se conferí stipendiulu „Galianu“ de 60 fl. v. a. fiului seu Valeriu, séu fiicei sale Corneli'a, cere cá comitetulu se revina la conclusulu seu si se-i resólve acelu stipendiu in favórea familiei sale. Rogarea si-o motiyéza in termini durerosi, atátu cu unu testimoniu despre mari calamitati familiare, càtu si cu altulu, din care s'ar vedé, cà densulu ar fi induplecatu pre fericitului testatore a lasá averea sa la fondulu Asociatiunei transilvane. (Nrii 349 si 351).

— Se se rescria dlui protopopu I. P. Popu in sensulu urmatoriu:

Clausul'a aplicata la casulu de façia suna in testamentu asiá: „Din interesurile obvenite dupa giurstari, se se dea stipendii studentiloru lipsiti de tóte mijlócele subsistentiei, cari voru avé comportantia religioso-morala si calculi buni, legitimati cu testimoniile scolastice. Eu voiescu a-se preferí rudeniile si némurile mele din famili'a „Popu“ si „Anton“, cu acea observare, cà si densii se fia inzestrati cu recerintiele mai susu citate, si in comparatiune cu altii straini voru avé preferintia némurile mele, déca voru produce calculi buni séu asemenea altor'a.“

La stipendiulu „Galianu“ de 60 fl. au concursu in anulu acest'a 14 tineri, precum s'a vediutu in siedinti'a din 4 Nov. a. c. Comitetulu a votatu acelu stipendiu

in unanimitate tinerului Stefanu Csicso Popu din cl. V gimn. dela Clusiu, pre temeiu documentelor produse, adeca testimoniu cu eminentie, portare buna, seracia estrema si totuodata in necsu de consanginitate cu repausatul testatore preotu Galianu; cându din contra testimoniu fiului dlui I. P. Popu, care a avutu si a perduto acelu stipendiu, pentrucà n'a corespunsu dispozițiilor testamentarie in calitatea sa cá stipendiatu, este multu inferioru celuilaltu si cu locatiunea 39 intre 45 de conscolari."

Relative la cererea de a-se acordá stipendiulu ficei sale Corneli'a, de si acestu comitetu ar fi aplecatu a votá cu mare placere stipendie pentru studente de seculu femeiescu, spre a incuragiá si pre acésta parte diumetate a natiunei la cultura superióra, dara nu comitetulu 'si va puté permite a interpretá vre-unu testamentu, afara din liter'a lui; ér' in testamentulu Galianu se destina stipendie numai pentru studenti, nu si pentru studente.

§. 63. Secretariulu presenta 2 concepte de circulare càtra despartieminte, unulu relativu la incassarea tacselor dela membri si la fói'a „Transilvani'a," altulu la o colecta pentru monumentulu lui Muresianu. (Nr. 369).

— Se concrede biroului revisiunea conceptului antaiu si càtu mai curènd'a lui espeditiune; ér' alu doilea conceptu vine de a-se transpune comissiunei emise pentru monumentulu lui Muresianu, spre a profitá acésta de elu si a face apoi propunere.

§. 64. Secretariulu arata, cà dupace s'au luat informatiuni de ajunsu, pentru-cà se dispara indoial'a despre ulteriór'a frequentare a studentului Alesandru Balasiu la scól'a reala de statu din Dev'a, indoiala causata chiaru prin scrisórea densului, si dupace de altmintrelea tinerulu numitu a produsu testimoniu fórte bunu, cass'a se fia avisata a-i numerá si pe anulu 1880/1 stipendiulu votatu de càtra adunarea generala.

— Atàtu lui Alesandru Balasiu, càtu si soçiului seu Aur. Popescu se li se asemne si pe acestu anu stipendiele avute pàna aci, prin care se indrépta erórea din concursulu respectivu.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede domniloru: Dunc'a, Macelariu, Romanu.

I. Bolog'a m. p.

G. Baritiu m. p.

Cetindu cu atentiune acestu procesu verbalu, aflu a-lu verificá intocm'a, numai cu acelu adausu in privinti'a conclusului la §. 61 cà si eu asiá imi aducu aminte de acestu conclusu, precum au insemnatu d. v. presied. Bolog'a ad marginem.

Sibiiu 14 Decemvre 1880.

P. Dunc'a m. p.

E. Macellariu m. p.

V. Romanu m. p.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunei transilvane luat in siedinti'a sa extraordinaria tienuta in 10 Dec. 1880.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membri presenti: ordinari, suplenti si functionari: Br. D.

Ursu, El. Macelariu, I. Rusu, Iosifu St. Siulutiu, I. Popescu, Zacharia Boiu, B. P. Harsianu, Parteniu Cosm'a, Const. Stezariu, Dr. Dem. Racuciu, V. P. Petrescu, Dr. D. P. Barcianu, Eugenu Brote. Dem. Comsia.

Secretariu: G. Baritiu.

§. 65. Secretariulu arata, cà in siedinti'a din 4 Novembre a. c. ridicanduse unele indoieli relative la unulu dintre cei 8 concurenti pentru stipendiulu pedagogicu de 60 fl., se decisese suspensiunea votului, pàna la tragerea informatiuniloru necesarie. Dupa-ce acele informatiuni au ajunsu la acestu comitetu si suntu indestulatórie, secretariulu propune reasumarea acelei cestiuni.

— Dupa o scurta discussiune asupra calificatiunei unoru concurenti, stipendiulu de 60 fl. se voteza in unanimitate lui Moise Fratila, ascultatoriu de pedagogia in a: II. in Sibiiu, cu adausu, cà se i se aviseze la cassa.

§. 66. Domnulu presiedinte comunica membriloru adunati, cà i-a convocat la acésta siedintia anume din tristulu si durerosulu incidentu alu repausarei confratelui nostru Dr. Iosifu Hodosiu, si cu intentiune de a consulta pre comitetu despre mesurile ce s'ar cuveni si ar trebui se se iea prin trensulu in numele Asociatiunei nóstre, spre a-i dá onórea cea din urma, cà fostului membru si secretariu alu comitetului Asociatiunei.

— Propunerea de a-i se face o cununa din partea Asociatiunei pe sicriu, precumu si de a se esmite o comisiune cu presiedintele in frunte la famili'a remasa, spre a ne esprime condolenti'a, se adopta in unanimitate.

S'a alesu si insarcinatu secretariulu I. Georgiu Baritiu cu pronuntiarea unui discursu funebralu la gróp'a repausatului.

La propunerea motivata mai pe largu a membrului Elia Macelariu, de a se portá spesele inmormentarei din partea Asociatiunei transilvane, aceeasi adoptanduse mai antaiu in principiu, se defige apoi si sum'a speselor asiá, cà acele se nu tréca preste 300 fl. v. a.

Totuodata membrii presenti, intrebatu unulu câte unulu din partea presidiului, declara, cà acele spese le voru face pe respunderea densiloru, si se obliga, cà in casu candu adunarea generala a Asociatiunei nu le-ar incuviintiá si nu ar dá comitetului votu de indemnitate pentru sum'a speselor efective de inmormentare, in acelu casu se le intórca toti membrii presenti in acésta siedintia, la fondulu Asociatiunei, pe bas'a unei repartitiuni egale.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede Domniloru: Siulutiu, Boiu si Harsianu.

Iacobu Bolog'a m. p.,
v. pres.

G. Baritiu m. p.,
secr.

S'a verificatu in Sibiiu 14/12 1880.

Siulutiu m. p.

Z. Boiu m. p.

Harsianu m. p.

Date statistice din capital'a Romaniei.

In nexu cu instructivele informatiuni publicate atàtu din tiér'a intréga, càtu si anume din capital'a Bucuresci,

pe anii 1877—8, aflamu in „Monitoru“ si in „Romanulu“ pe a. 1879 urmatóriele date statistice:

Miscarea populatiunei.

In anulu 1879 s'au nascutu in capitala 5962 copii vii, cu 25 mai multu de catu in anulu 1878, in cele trei trimestre ale anului 1780, 4448 copii.

Din cei 5962 copii nascuti vii in anulu 1879 au fostu 3053 baieti si 2909 fete, din cei 4448 nascuti in anulu curentu dela 1 Ianuarius pana la 30 Septemvre au fostu 2327 baieti si 2121 fete.

In anulu 1879, 4541 copii au fostu nascuti din parinti casatoriti, 1222 nascuti afara de casatorii si 99 copii gasiti; dela inceputulu anului 1880 pana la 1 Octomvre c. 3448 copii au fostu legitimi, 297 naturali si 73 gasiti. Numerulu absolutu alu copiiloru naturali a fostu in anii 1879 si 1880 cu puçinu mai mare decâtu in anii precedenti, proportiunea intre nascerile legitime si intre cele naturale este inse de mai multi ani aprópe constanta de câte 20,5 la suta pana la 21.2 la suta nasceri naturale din sum'a totala a nasceriloru.

Dupa religiune dintre cei 5062 nascuti in anulu 1879 au fostu:

4609	din parinti ortodoxi
440	„ catolici
193	„ protestanti
20	„ armeni
14	„ lipoveni
686	„ israeliti

5962

in cele 3 trimestre ale anului 1880 au fostu din 4448 copii nascuti:

3430	din parinti ortodoxi
360	„ catolici
140	„ protestanti
10	„ armeni
1	„ mahometanu
507	„ israeliti

4448

Din cei nascuti in anulu 1779, 4989 suntu supusi romani si 973 straini; dintre cei din urma austro-ungarii suntu cei mai numerosi, anume 703, apoi vinu grecii cu 61, germanii cu 50, francesii cu 25, otomanii cu 19, rusii cu 18, sèrbii cu 13, italianii cu 11 nasceri; din cei nascuti in anulu 1880 pana la 1 Octomvre 3771 suntu supusi romani si 677 straini, din cei din urma érași austro-unguri suntu cei mai numerosi avéndu 492 nasceri, apoi vinu grecii in numeru de 37, germanii de 36, otomanii de 10 nasceri.

In terminu mediu vinu in Bucuresci la câte 1000 locuitori pe anu 29.9 nasceri din poporatiunea totala si 32.2 din poporatiunea ortodoxa; in tóta tiér'a vinu 30. nasceri la 1000 locuitori pe anu.

Un'a din cauzele nasceriloru mai numeroase ale anului 1879 este numerulu mai mare alu casatoriiloru seversite in anulu 1878 si 1879. S'au celebratu in capitala:

in anulu 1877	. . . . .	663 casatorii
„ 1878	. . . . .	1141 „
„ 1879	. . . . .	1206 „

in anulu 1880 pana la 1 Octomvre 771 casatoriti dintre cele 2412 persóne cununate in anulu 1879:

1986	au fostu de religiune ortodoxa
89	„ „ catolica
35	„ „ protestanta
8	„ „ arména
177	„ „ israelita

Crescerea numerulu casatoriiloru privesce numai pe poporati'a ortodoxa si cea israelita, ér numerulu casatoriiloru la catolici, protestanti si armeni arata o mica scadere.

In anulu 1879 au decedatu in capitala 7120 persóne, in care numeru nu intra cei 84 nascuti morti. In cele 9 luni trecute ale anului 1880 au muritu 5041 persóne fara cei 51 nascuti morti.

Din cele 7120 persóne decedate in capitala in anulu 1879 au fostu:

ortodoxi	5920
catolici	469
protestanti	206
armeni	32
mahometani	3
israeliti	490

in anulu curentu de la 1 Ianuarius pana la 30 Septemvre au muritu:

4199	ortodoxi
370	catolici
151	protestanti
24	armeni
1	lipovénu
2	mahometani
294	israeliti

5041

Ca totu-dea-una si ca pretutindenea, dau si la noi copii contingentulu celu mai mare la numerulu decese-loru. In anulu 1879 au fostu dintre cei 7120 morti:

887	in etate pana la 3 luni
322	in etate de la 3—6 luni
545	„ „ 6 luni—1 anu
1733	„ „ 1—5 ani

in anulu 1880 dintre cei 5041 decedati pana la 1 Octomvre a fostu:

698	in etate pana la 3 luni
251	„ de la 3—6 luni
403	„ de la 6 luni—1 anu
966	„ de la 1—5 ani.

➡ Acesti doi Nri 5 si 6 suntu pentru lun'a Martiu, ér in Martiu voru esi si 7—8 pentru Aprile, cá asia actele si operatele ce stau in archivu, se apara mai curendu. Red.

APELLU

càtra poporul românesc, în cauză expoziției naționale,

care se va deschide

în 27/15 Augustu 1881 la SIBIU.

S'au împlinitu 18 ani, de cându se înfiintase pe teritoriulu Transilvaniei la Brasiovu, cea de antaiu expoziție de manufacture și de produse, adunate numai dela individi și familii de naționalitate românească. Încercare mai multu improvizata, modesta, compusa din vre-o doue mii și doue sute de obiecte, ea totusi a lasatu în memori'a contimpuraniloru cele mai placute impresiuni, au avutu și rezultate pozitive, atâtu spirituali câtu și materiali pentru scopurile Asociației noastre.

Pâna în a. 1862 opiniunea strainiloru era, că în manile poporului nu se afla nici unu ramu de industria, éra multi și mai exagerá dicându, că romanulu nici nu este aptu pentru cultivarea profesiuniloru și cu atâtu mai puțin pentru industri'a mare (fabrica) și pentru artile frumoșe.

Interesse de ordine superióre și chiaru vitali obligá pe națiune, în casulu de față pe asociațiunea transilvana, se dea poporului ocaziune de a face se dispara acelu prejudețiu periculosu, și totuodata se afle prin mediulocirea unei expozițiuni, a unei piație comune naționale, daca se deprinde elu macaru în unele ramuri ale industriei și care aru fi acelea; îndata apoi se se întrebe, daca geniulu și temperamentulu seu ilu tragu sau nu, spre cultivarea artiloru și a meseriiloru. Acésta trebuia se se scia cu atâtu mai virtosu, că intrarea unei parti considerabile a poporului nostru pe terenulu industriale, a și ajunsu a fi o cestiune de viéția pentru densulu.

Este o axioma adoptata de cei mai renumiti economisti și barbati de statu ai timpului nostru, care suna: Nici unu poporu care nu cultiva artile și industri'a, nu are dreptu a se numerá între popórale civilisate.

Si érași alt'a, totu asia de apodictica: Popórale lipsite de industria, n'au viitoriu.

Barbatii cei mai luminați ai națiunii noastre au datu și pâna acuma probe de ajunsu, că densii sunt petrunsi de adeverulu acestoru doctrine.

Trei adunari generali ale Asociației transilvane din trei parti ale țerei, adeca dela Simlen, Seghisiór'a și Turd'a, petrunse de adeverurile atinse mai în susu, au enunțiatu în unanimitate, imperiós'a necesitate de a înfiintá a dou'a expozițiune, éra a trei'a, cea din Turd'a, a impusu realizarea expoziției în termeni clari, Comitetului seu centrale. Cu acést'a însa nu a dispensatu pe nici unu membru alu Asociației transilvane dela nobil'a și patriotic'a îndatorire de a face fia-care din partea sa totulu, pentru că expozițiunea dela Sibiu, a carei deschidere e defipta pe 27/15 Augustu 1881, se aiba rezultate câtu se póte mai dorite și îmbucurátorie.

Din partea sa, subscrisulu comitetu vine cu acestu apellu alu seu, spre a se adressá în acésta întreprindere de importantia suprema, nu numai cătra membrii Asociației transilvane pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu, ci cătra tóte clasele societății românesci, cătra tóte familiile și persónele inteligente și inspirate de ideile adeveratei civilisatiuni, cá se binevoiésca a'i veni în ajutoriu cu puterea cuventului îndemmandu, éra prin fapta, mergéndu înainte cu esemplu intru inavutirea viitórei expozițiuni cu obiectele cele mai variate, din tóte ramurile activității omenesci. Nimicu se nu ne para neînsemnatu din câte lucruri produce natur'a pe urm'a laborei omului, din câte tîne ea ascunse în sinulu seu și astépta, cá omulu se le descopere și folosésca; nici unu obiectu de industria și de arta, din câte potu se ésa din mani românesci, se nu despretiuimu. Scopulu expoziției noastre nu este, cá se ne producemu din simpla vanitate cu ceea ce nu avemu și ce înca nu suntemu în stare de a produce, ci cu totulu altulu: Se ne presentamu noue însine asiá precum suntemu astadi, pentru că se scimu de unde trebuie se continuamu în diu'a de mane. Nici o iluziune se nu ne facemu; dara nici acelu pessimismu destructoru se nu'lu nutrimu, cá si cumu industri'a și tóte produsele labórei poporului românesc nu aru însemná nimicu în lupt'a universale pentru esistenția. Fia produsele industriei popo-

rului nostru ori-càtu de primitive, càci elu cu acelea s'au ajutat intr'o viétia nu de sute, ci de mii de ani. Pre càndu republic'a Romei antice erá intru tóta splendórea sa, carulu si aratrulu, cas'a si imbracãminteã poporului din Itali'a se presenta pe monumente, pe numi si medalii in forme mai primitive, decãtu le vedemu pe acelea la poporulu nostru intru o parte considerabile a provinciiloru locuite astadi de elu. Este inse si numai o cestiune de apretiare si de gustu a tiné cineva, cà de es. o multime de mode in porturi din dilele nóstre, nu aru fi curatu caricature pe lângã costumele antice, in care ni se presenta consuli si pretori, imperatori si tribuni militari, senatori si cavaleri, éra mai virtosu matrónele si ficele loru. Din tóte acelea costume antice afi cele mai invederate urme in costumele diverse ale poporului preste totu, pe unde civilisatiunea falsa, introdusa de speculanti straini si amesteculu cu costume barbare, nu le-au schimositu si deterioratu.

A purcede in modu taxativu si a specificá objectele apte pentru espositiune, aru insemná cà voimu se trecemu departe preste scopulu unui apellu. De altmentrea subscrisulu comitetu nu a lipsitu a'si impliní si in acestu punctu missiunea atunci, càndu in cursulu acestui anu a esmisu o comissiune din sinulu seu, spre a elaborá unu planu de espositiune, care a si fostu prezentatu adunarei generale din Turd'a.

Cadrulu acelu planu este atátu de vastu, in càtu aru incapea in tr'ensulu, nu o prea modesta espositiune partiale, ci chiaru si universale.

Spre a facilitá publiculu cunóscerea acelu planu, aflamu cu cale a'lu anexá la acestu apellu sub A).

Spre a intimpina ori ce indoiéla s'aru potea nasce in unii doritori de a participá la espositiunea Asociatiunei nóstre, subscrisulu Comitetu isi tine de a sa datorintia a declará cà:

Tóte obiectele, de ori-ce natura si valóre, càte se voru tramite la acésta espositiune, suntu si remànu drépta proprietate a fia-carui participante asiá, càtu acelea se voru restituí si remite fia-carui indata dupa inchiderea espositiunei, pe temeulu registrelor care voru fi portate in tóta regul'a, si numai acelea obiecte voru remànea la Asociatiune, pe care proprietarii lor se voru simtí indemnati a le doná de buna voia, din generositate si patriotismu, in favórea fondulu Asociatiunei transilvane.

Midinlócele de comunicatiune in epoc'a nóstra s'au inmultitu, precum n'au mai fostu nici-odinióra, si cu transportulu facilitatu s'au micioratu si spele in proportiuni considerabili, atátu la calile ferate, càtu si la postele cu deligence comune.

Unu regulamentu alu espositiunei, pe care'lu anecsamu sub B) cuprinde informatiunile necesarie despre modulu participarei la aceeasi.

Pentru-cá afacerile espositiunei se mérga càtu se póte mai promptu si mai regulatu, s'au alesu unu comitetu speciale, constatoriu din ddnií membrii: Bar. D. Ursu, G. Baritiu, Ioanu Popescu, Visarionu Romanu, Parteniu Cosm'a, Alexandru Lebu, Dr. Dan. P. Barcianu, Eugenu Brote, Dim. Comsi'a, care s'a constituitu alegéndu'si de presiedinte pe domnulu avocatulu P. Cosm'a, de secretariu pe dn. propr. E. Brote.

Missiunea comitetulu espositiunei este, a lua tóte mesurile preparative, càte le va aflá necesarie spre ajungerea scopulu, a se pune in comunicatiune cu publiculu intregu, a primí la timpu in sensulu regulamentulu alaturatu tóte obiectele destinate pentru espositiune, a le asiediá in localulu alesu spre scopulu acesta si dupa inchiderea espositiunei a le remitte pe cele de remisulu la proprietarii lor, a luá in sam'a sa pe cele ce voru fi daruite Asociatiunei transilvane.

Pe temeulu acestei notificari si respective instalari a Comitetulu espositiunei, se intielege de sine, cà toti doritorii de a participá la espositiune voru avea a se adressá in ori-ce afacere de natur'a acesteia, de adreptulu càtra:

Comitetulu espositiunei romanesci,
in Sibiiu strad'a Cisnadiiei (Heltauergasse) Nr. 7.

Inchiaiemu acestu apellu cu ceea ce s'aru fi cuvenitu se'lu incepemu:

Inainte cu Dummedieu!

Din siedinti'a plenaria a comitetulu Asociatiunei transilvane dela 2 Decembre 1880.

Iacobu Bolog'a m. p.,
v. presiedinte.

G. Baritiu m. p.,
secretariu.

A. Program'a espositiunei.

(Estrasu din raportulu comissiunei).

I. *Montanistica.*

1. Materialii fossile (carbuni, petroleu brutu etc.)
2. Minerale si metale (saruri, puciósa, grafitu, auru, arama etc.)

II. *Agricultura, silvicultura si horticultura.*

1. Totu feliulu de plante agricole (cerealii, canepa, inu, tabacu, trifoiu etc.)
2. Producte animalice (pei, pene, céra, peri, lâna, unsori, laptarii).
3. Productele silviculturii (lemnarii, cóje, resina, éscă etc.)
4. Animale (cai, boi, oi, porci, gaini etc.)
5. Productele horticulturii (póme, legumi, flori etc.)

III. *Industria.*

1. Industri'a chimica (preparate chimice, ape minerale, sapunu, luminari, aspreala (scrobeala), colori, cleiu etc.)
2. Faina, spirtu, vinu, otietu, conserve si cofetarii.
3. Lâna spalata, tieseturi, metasarii, brodarituri, dantele, vestminte fabricate din pei.
4. Industri'a metaleloru (aurarii si argintarii, arme, instrumente).
5. Industri'a lemnariiloru (mobile, buti, rotaria, síndile, corfe, strugarii).
6. Fabricate din pétra, pamenturi si sticla (óle, sticlarii, scocuri, cuptóre etc. etc.)
7. Industri'a nationala de casa.

IV. *Machine si unelte.*

V. *Artele.*

1. Artele grafice (tipografia, xilografia, litografia, fotografia etc.)
2. Art'a bisericésca (decoratiuni, odóre, icóne, candelé etc.)
3. Architectura, (sculptura, zugravitulu, desemnulu etc.)
4. Anticitati.

VI. *Producte literarie si mijlócele de instructiune.*

In càtu privesce terminulu la care ar fi a se tinea espositiunea, comissiunea, de si conscia de multele si variile greutati, ce suntu inpreunate cu arangiarea ei, a creditu totusi, cà nu va fi favorabilu pentru întreprindere, déca se va pune in terminu indepartatu, cu atâtu mai multu nu, cu càtu espositiunea va avea se remana in marginile modeste, prescise prin inpregurari. Astfeliu comissiunea opinédia, cà espositiunea se va potea deschide in 27 Augustu (S. Maria) anului viitoriu.

B. Regulamentulu

espositiunei romane din Sibiiu, arangiate de „Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.“

1. Espositiunea romana arangiata de Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu se va deschide in Sibiiu la 15/27 Augustu 1881 si se va inchiaie la 25 Augustu (6 Septembre) 1881.
2. Comitétulu espositiunei conduce si regulédia tóte afacerile espositiunei.
3. In fie-care despartiamentu alu Asociatiunei se formédia unulu sau mai multe subcomitete de espositiune. Aceste stau in corespondentia directa cu comitétulu espositiunei, suntu indreptatite a provocá la participare, a primí obiecte de espositiune si a le transportá in modu colectivu la adres'a comitétului espositiunei.
4. La aceasta espositiune se admitu numai obiecte dela producenti romani.
5. Fie-care esponentu va insciintiá comitétulu espositiunei celu multu pàna la 1 Iuliu 1881 de adreptulu sau prin subcomitete, despre obiectele ce doresce a espune.
6. Tóte materiile esplosibile suntu cu totulu eschise dela espositiune. Alchhole, uleuri, materii alcalice si alte materii, cari ar puté fi daunóse pentru celelalte obiecte espuse, sau ar puté molestá publiculu, se primescu numai in vase mici si anume potrivite pentru acestu scopu.
7. Afara de aceste, comitétulu espositiunei are dreptulu a refusá primirea vre-unui obiectu si din alte motive.
8. Tóte transporturile espositiunei suntu a se insemná pe colli (lada, pachetu etc.) cu signatur'a: **E. R. Sibiiu 1881**, si suntu a se adresá comitétului espositiunei din Sibiiu (Nagy-Szeben).
9. Punendu-se in cointielegere cu societatile drumului feratu, comitétulu espositiunei va nisuí de a dobandí o tarifa redusa pentru obiectele espositiunei, supuse transportului. Publicarea dispositiuniloru speciale se va face la timpulu seu.
10. Subcomitetele voru ingrigí, cá obiectele de espositiune din cerculu loru se se espedeze dupa putintia tóte intr'unu singuru transportu.
11. Spesele transportului obiecteloru de espositiune pàna la Sibiiu si retour le pórtá esponentulu.
12. Obiectele de espositiune se primescu in localitatile espositiunei dela 1/13 Iuliu pàna la 13/25 Augustu 1881. Esceptiune dela acestu terminu facu productele própsete ale horticulturerei si ale animaleloru vii, pentru cari obiecte se voru face la timpulu seu dispositiuni speciali.
13. Fie-care esponentu va primí dela comitétulu espositiunei unu certificatu, in care se va cuprinde numerulu, sub care s'a primitu obiectulu seu si determinarea grupei, unde este asediatu.
14. Obiectele se espunu sub firm'a producentiloru loru.
15. Esponentii suntu invitati a se declará, daca dorescu cá obiectulu loru se se venda si cu càtu, sau daca dorescu a-lu doná, sau a li se retrimite.
15. Comitétulu va luá tóte mesurile necesarie pentru a scutí obiectele espuse de ori-ce dauna.
17. Obiectele de espositiune se supunu apretiarei unui juriu. Dispositiuni speciali, precumu si publicarea modalitatii de premiare voru urmá.
18. Obiectele de espositiune nu se potu scóte din localitatile espositiunei fàra scirea si permissiunea comitétului.
19. Pàna la terminulu deschiderei intrarea in localitatile espositiunei este oprita fie-caruia. Daca unu esponentu voiesce a-si asiediá si decorá insusi obiectele sale, elu póte avea intrare in localitatile espositiunei numai cu unu biletu, estradatu de presidentulu còmitétului de espositiune.
20. Pentru servitiulu internu alu espositiunei se voru publicá la timpulu seu dispositiuni speciali.
21. Fie-care esponentu se obliga la respectarea si intocmai urmare a acestui regulamentu.

Nr. 6. E. R.

Votatu si statoritu in siedinti'a comitétului espositiunei tienuta la Sibiiu in 13/25 Novembre 1880.

Parteniu Cosm'a m. p.,
presiedinte.

Eugenu Brote m. p.,
secretariu.

